

Co-funded by
the European Union

Solving the
intergenerational puzzle
INTER-PUZZLE

ERASMUS+

Řešení mezigenerační hádanky

INTER-PUZZLE

2022-2-SI01-KA210-ADU-000101651

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenese odpovědnost.

Představení

Před vámi je sbírka příběhů, které připomínají, že existuje mnoho zážitků, které nás spojují, a že je toho hodně, co se můžeme naučit, pokud si dopřejeme trochu času na vzájemné naslouchání a zkoumání.

Představujeme vám příběhy, které vyprávěli lidé ve věku 55+ ze čtyř různých evropských zemí: Slovinska, České republiky, Itálie a Portugalska. Požádali jsme 25 lidí z každé země, aby hovořili o svých životech a zkušenostech.

Připravili jsme sbírku příběhů, aby se čtenář dozvěděl více o životě a kultuře lidí žijících v těchto zemích.

Na našem blogu projektu jsou k dispozici 4 elektronické brožury ve 4 různých jazycích: italština, portugalština, čeština a slovinština:

Všechny příběhy byly shromážděny v rámci projektu Erasmus+ “Řešení mezigenerační hádanky – INTER-PUZZLE”.

Zveme vás, abyste si příběhy přečetli a objevili všechny podobnosti, které nás spojují, stejně jako všechny atributy, které nás činí jedinečnými.

Erasmus+ Solving the intergenerational puzzle INTER-PUZZLE, 2023

All rights reserved.

Ebooklet was not proofread/edited.

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a názory jsou však pouze názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie nebo Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za ně nemohou nést odpovědnost.

Co-funded by
the European Union

Solving the
intergenerational puzzle
INTER-PUZZLE

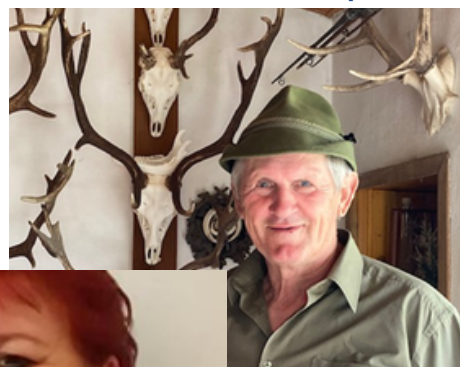
O projektu

“Řešení mezigenerační hádanky” je projekt Erasmus+, který se zabývá problematikou začleňování dospělých do různých neformálních vzdělávacích aktivit, zejména začleňování starších dospělých ve věku 55+. Cílem projektu je podpora mezigeneračního učení jako prostředku rozvoje sociálního, jazykového a digitálního vzdělávání a dalších dovedností dospělých.

V dnešní době se svět rychle mění, takže přizpůsobení se novým způsobům života, komunikace a učení se stalo pro starší dospělé výzvou. V tomto projektu jsme oslovili dospělé ve věku 55+, shromáždili jejich příběhy a prezentovali ve formě brožury. Brožura je základem pro tvorbu nástrojů, které se použijí ke zlepšení a podpoře mezigeneračních vzdělávacích aktivit pro dospělé. Pomůže při realizaci mezigeneračních workshopů pro dospělé ve věku 18 až 55+, kde se účastníci budou moci setkávat, komunikovat a rozvíjet své dovednosti.

Výstupy projektu přispějí k aktivizaci dospělých a k účasti na mezigeneračních vzdělávacích aktivitách. Podpoří význam celoživotního učení a také výhody plynoucí z toho, že se člověk stane nebo zůstane aktivní bez ohledu na věk. V rámci projektu budou vyvinuty nástroje pro použití jednotlivci, učiteli, vzdělavateli dospělých a širší veřejností na podporu mezigeneračního učení. Tento projekt posílí spolupráci organizací na místní, národní i nadnárodní úrovni. Projekt je financován Evropskou unií.

 Co-funded by
the European Union

Partneři projektu

ŠOLSKI CENTER SLOVENSKE KONJICE - ZREČE

ŠOLSKI CENTER SLOVENSKE KONJICE - ZREČE ze Slovinska (Školní středisko Slovenske Konjice -Zreče) je veřejná instituce pro vzdělávání mládeže a dospělých. Centrum tvoří tři organizační jednotky: gymnázium, střední odborné učiliště a SIC – vzdělávání a poradenství dospělých.

Organizační jednotka SIC – vzdělávání a poradenství dospělých poskytuje širokou škálu formálních i neformálních programů pro dospělé. Dospělí účastníci si mohou vybrat z následujících formálních vzdělávacích programů: ekonomika, strojírenství, gastronomie, předškolní vzdělávání a zdravotnictví. Pro dospělé účastníky středisko pořádá různá školení, vzdělávací programy, kurzy a praktické workshopy s důrazem na celoživotní vzdělávání. Specializují se také na provádění národních odborných kvalifikací (NVQ). Poskytují rovněž poradenství a školení pro podnikatele v místní komunitě.

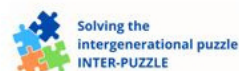
KLUB PERSONALISTŮ MORAVY A SLEZSKA

Klub personalistů Moravy a Slezska je profesní sdružení personalistů a HR manažerů z malých, středních i velkých firem z nejrůznějších odvětví. Klub spolupracuje s 12 univerzitami v České republice. Hlavním cílem klubu je podporovat své členy v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Pro své členy realizuje vzdělávací akce a diskusní platformy, na kterých personalisté sdílejí dobrou praxi a získávají aktuální informace o trendech v personalistice.

Organizace spolupracuje na národních a mezinárodních projektech podporujících vzdělávání dospělých, rovnost, diverzitu apod.

Co-funded by
the European Union

Project partners

SENIOR UNIVERSITY OF ÉVORA

Senior University of Évora (USE) je soukromá, nezisková asociace, která rozvíjí neformální vzdělávání a realizuje aktivity pro lidi starší 50 let. Město Évora v Portugalsku s 55 000 obyvateli se nachází v oblasti s nejvyšším procentem starších lidí. V roce 2005 jsme toto sdružení vytvořili s cílem udělat něco pro zlepšení životního stylu nejstarší populace - podporovat aktivní stárnutí; rozvíjet mezigenerační vztahy; informovat seniory o různých tématech; provádět školení a vzdělávací aktivity; podporovat dobrovolnictví v komunitě a pro komunitu.

Hlavní aktivity Sénior University of Évora jsou rozmanité od ICT přes umění, po mateřské a cizí jazyky, literaturu, historii, dějiny umění, psychologii, přírodní vědy, gymnastiku, chůzi, tanec, malbu, zdraví, vyšívání, hudbu, atd. Kromě toho jsou nabízeny doplňkové aktivity, jako jsou kulturní akce (hudba a divadlo) nebo posilování mezigeneračních vztahů, které doplňují znalosti a odbornost této populace v dnešní době a ve společnosti. Od roku 2006 se účastní a koordinuje různé národní i mezinárodní projekty.

EDUVITA

EduVita je vzdělávací, kulturní a mezigenerační centrum v srdci Lecce v jižní Itálii, které bylo založeno v roce 2019. EduVita je místem spojení mezi minulostí, přítomností a budoucností: vytváří příležitosti ke vzdělávání a ke zlepšení kvality života starších lidí prostřednictvím mezigeneračního dialogu, rozvoje digitálních, jazykových a sociálních kompetencí.

Zaměřuje se na sociální aktivaci starších lidí, pedagogický výzkum, inovaci vyučovacích a učebních procesů, navrhování a implementaci vzdělávacích prostředí založených na mezigeneračním vzdělávacím přístupu, vývoj nových metodologií založených na vzdělávání dospělých a mezigeneračních učebních přístupech.

Co-funded by
the European Union

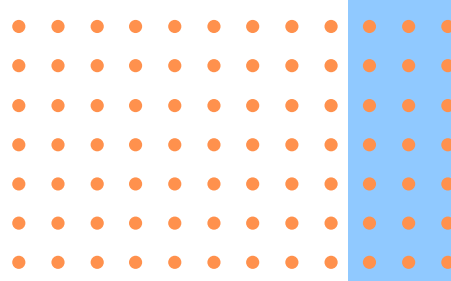

Solving the
intergenerational puzzle
INTER-PUZZLE

EduVita

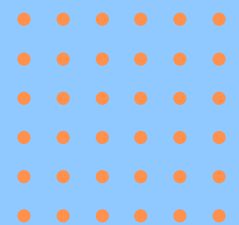

Obsah

02	Představení
03	O projektu
04	Partneři projektu
06	Mezigenerační učení
08	Příběhy z České republiky
34	Příběhy ze Slovinska
42	Příběhy z Portugalska
51	Příběhy z Itálie

Mezigenerační učení

Mezigenerační výměna a předávání zkušeností je běžnou součástí každodenního života. V okamžiku, kdy se setkávají různé generace, dochází k výměně těchto zkušeností a znalostí. Babičky a dědečkové předávají své zkušenosti vnukům a vnučkám. Rodiče dětem, starší mladším, zkušenější méně zkušeným. Jak často jste jako děti pronesli větu: "Babičko,, prosím, jak to bylo, když jsi byla mladá?" Jak často na vás tato otázka směřovala? Kdo z vás se ještě nesešel s větou: "Dědečku, ukaž, já Ti to telefonní číslo do mobilu uložím."

Každá generace je bohatá něčím jiným a toto bohatství můžeme předávat dál. Starší generace bývá nositelem tradic, životních zkušeností a často také manuálních dovedností a řemesel, je toho hodně, co může mladším generacím nabídnout. Na druhou stranu v dnešním světě, který je nabitý technologiemi, a kde se vše velmi rychle mění, už dávno neplatí, že učit se mohou jen mladší od starších. Mladí lidé mají spoustu dovedností a kompetencí, které starší generaci chybí. Jsou plní nadšení, odvahy a rádi sdílí vše, co umí. Mohou tak pomoci starší generaci získat například digitální kompetence, bez kterých už se dnes lze stěží obejít. Často mají díky sociálním sítím také větší přehled o aktuálním dění a jejich jazyková vybavenost je na zcela jiné úrovni.

Tímto se starší generaci stávají rovnocenným partnerem a jakákoliv výměna zkušeností nebo znalostí se tak stává přínosnou pro obě strany.

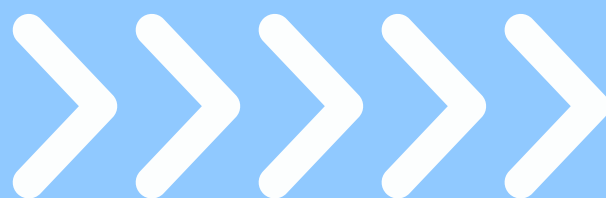

Sbírání příběhů

Příběhy z České republiky

Vladimíra R.

Věk: 55 let

„Příroda je zdroj, ze kterého můžu čerpat, ale musím jí to vracet“, říká paní Vladka. Narodila se v Praze, kde prožila téměř celé dětství, mimo jednoho a půl roku, které strávila u svého dědy v jižních Čechách. Její dětství nebylo vždy idylické. Po havárii rodičů, kdy ztratila otce, žila jen se svou invalidní maminkou a občas to bylo krušné. Peněz mnoho nebylo, přesto si zachovala optimismus, který ji provází po celý její život. V mládí hodně cestovala, navštívila Indii, Afriku, Mexiko a další země. Bylo po sametové revoluci, otevřely se hranice, a tak využila možnosti, které se nabízely. Po gymnáziu a vysoké škole ekonomické odjela v rámci projektu Erasmus na Sorbonnu, kde získala doktorát. Přestože se učila francouzsky, v Paříži zjistila, že se vlastně nedomluví, ale zakousla se do toho a za rok a půl byla schopna napsat skvělou dizertační práci.

Po návratu z Francie působila v bankách, věnovala se řadě projektů, pyšná je na zavedení nástroje na úrokové spekulace. I když to bylo zajímavé, moc jí tato práce netěšila, proto si na 1,5 roku odskočila ke keramickému kruhu a věnovala se tvorbě. Zajímala ji především technologická stránka keramické tvorby, například japonský výpal ve dřevě nebo starý pravěký postup zpracování hlíny. Při rodičovské dovolené se začala věnovat lektorování, a zahájila tak vlastní podnikání. U toho zůstala dodnes, dokončila si další rekvalifikace v oboru a výcvik v koučování. V rámci svého podnikání řeší s klienty (zejména manažery z menších a středních firem) jejich byznys. Věnuje se rozličným tématům, manažerským, ekonomickým, ale i psychologickým.

Paní Vladka je plná energie. Dnes se mimo své pracovní aktivity věnuje fotografii osob. Ráda také vytváří šperky z drátů. Se svými 2 dospělými dětmi žije v Jílovém u Prahy, kde rekonstruovali dům a užívá si zahradu a naplno se věnuje svému podnikání.

Klíčová slova: odvaha, odolnost, nadhled, humor, flexibilita, optimismus

Petr N.

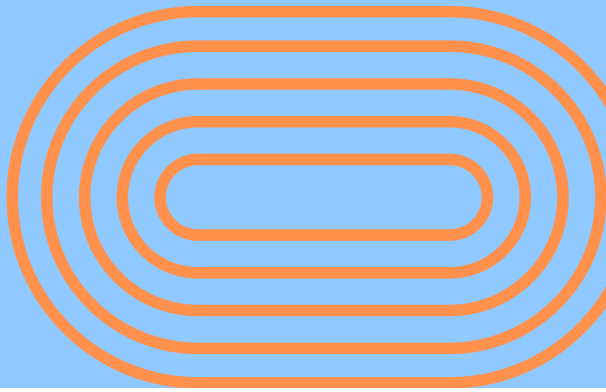
Věk: 66 let

Činorodost, energie, pohyb - to jsou slova, kterými by se dal pan Petr nejlépe charakterizovat. Stále je v plné práci, a i když by si mohl užívat řádného důchodu, není tomu tak.

Narodil se na Hukvaldech a žije zde celý svůj život. Jeho rodiče byli dělníci a mimo něj měli ještě dva starší syny. Od mládí ho to táhlo k přírodě, hudbě a sportu. Po základní škole nastoupil na Střední průmyslovou strojírenskou školu do nedaleké Kopřivnice a tady začal jeho pracovní život v oblasti automobilového průmyslu. Nejdříve v podniku Tatra na osobních vozech, potom na nákladních a po roce 2000, kdy musel z Tatra odejít, opět v segmentu osobních vozů v Hyundai Nošovice. Tady působil na pozici team leadera kvality na kontrole převodovek až do řádného odchodu do důchodu. To bylo v roce 2020 a v důchodu vydržel pouze 3 měsíce. Od dubna 2021 se opět zapojil do pracovního procesu v místní základní škole, kde pracuje na poloviční úvazek jako školník. Využije zde své manuální dovednosti a zručnosti. Stará se o školní budovu, kde má na starosti veškeré opravy ať již nábytku, budovy nebo i hraček ve školce. A protože je pan Petr nejen velmi zručný, ale má rád i folklorní tradice, spojilo se to vše dohromady a zapojil se i do výuky pracovních činností žáků 2. stupně – učil je například plést velikonoční pomlázky.

Mezi zájmy pana Petra patří především turistika, ať již pěšky, na kole, dříve i často na vodě. Dalším jeho velkým koníčkem je hudba, hraje na kytaru, v dětství se učil na housle a také rád zpívá. Nejčastěji ho ale můžeme vidět na zahradě a kolem domu, kde má stále něco na práci. Je také hrdým dědečkem. Má dva vlastní syny z prvního manželství a dva syny a jednu dceru vyženil. Dnes žije s druhou manželkou stále v rodném domě na Hukvaldech a těší se ze tří vnoučat. Dlouhá léta je aktivním členem místního klubu turistů a také je tmelícím prvkem skupiny spolužáků, kteří se stále scházejí a pořádají různá setkání.

Klíčová slova: turistika, automobilový průmysl, příroda, energie

Viera K.

Věk: 56 let

Paní Viera je původem Slovenka, ale po rodičovské dovolené se přestěhovala na Moravu k rodině manžela do Bystřice nad Olší. Jak sama říká, život se s ní příliš nemazlil a musela si hodně věcí vybojovat. Pochází ze 4 dětí. Začala studovat gymnázium, ale studium musela přerušit z finančních důvodů a přestoupit na učiliště. Přesto nakonec střední i vysokou školu absolvovala, ale to až v dospělosti při svých třech dětech a práci, což nebylo jednoduché zejména časově. Tím, že uměla psát všemi deseti, dostala nabídku na práci v administrativě. Tak započala její éra v HR, nejdříve v korporátní sféře a nyní již 8 let ve státní sféře.

Pracuje na pozici personalistky v Domově Korýtko v Ostravě a za tu dobu zavedla řadu postupů a agend. Velmi hrdá je na systém hodnocení zaměstnanců, mají nulovou fluktuaci. Na rozdíl od jiných podobných zařízení nemají problém s náborem zaměstnanců, zejména proto, že nastavili velmi pružné platové ohodnocení, kdy již po roce jsou noví zaměstnanci na podobné platové úrovni jako ti služebně starší. Daří se jim také spolupráce se školami a institutem veřejně prospěšných prací, kdy mladé lidi, kteří s nimi tímto způsobem spolupracují, získávají jako své stálé zaměstnance.

Viera vychází ve své práci z inspirací, které čerpá při různých setkáních, pravidelně se účastní kurzů a seminářů na různá témata - zejména v oblasti zákonů, informačních technologií a v poslední době také v oblasti sladění osobního a pracovního života. Pro svých cca 250 klientů organizují řadu akcí, výlety, plesy a různé aktivizační činnosti: klienti se podílejí na osazování a péči o rostliny kolem Domova.

Sama sebe Viera charakterizuje jako bojovníka, je narozena ve znamení Lva, a to ji plně popisuje. Podporuje ji její rodina, manžel, tři dospělé děti a energii čerpá i ze svých dvou malých vnoučat. Práci s lidmi miluje, kontakt s lidmi je pro ni nenahraditelný a baví ji na tom to, že se vše neustále mění.

Klíčová slova: celoživotní vzdělávání, optimismus, houževnatost, práce

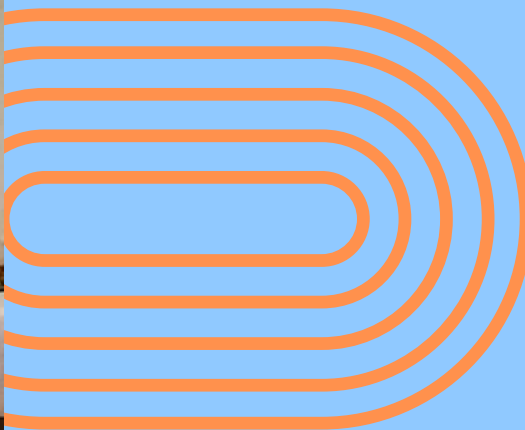
Paní Ilona je rodačka z Brna a celý svůj život žije v Jihomoravském kraji. S partnerem a psem bydlí v rodinném domě a ráda se věnuje práci na zahradě a vaření, zejména když se konají rodinná setkání. Má dvě dospělé dcery a dvouletého vnoučka, který žije s rodiči ve Finsku. Finsko je vůbec země, která Ilonu provází jejím životem. Po studiu na obchodní akademii a rodičovské dovolené se ve 24 letech zapojila do pracovního procesu na Vysoké škole zemědělské v Brně jako administrativní pracovník. Tady začala její cesta v projektech a vzdělávání. Měla možnost věnovat se mezinárodním projektům pro různé cílové skupiny, které mají problémy v uplatnění na trhu práce, velmi ji těšil projekt pro Centrum pro rodinu v Hodoníně nebo projekty pro cílové skupiny ve věku nad 50 let. Toto vše ji inspirovalo jednak ke studiu andragogiky, ale hlavně k tématu age managementu, který v té době v ČR nebyl vůbec řešen.

Paní Ilona se tématem stárnutí populace a s tím spojené podpory pracovní schopnosti začala zabývat do hloubky. Inspirovala ji práce finského profesora Juhani Ilmarinena, který se svým týmem z Finského institutu pracovního zdraví vypracoval metodiku měření pracovní schopnosti a testoval ji dlouhá léta. Inspiraci z jeho práce převedla Ilona do České republiky, v roce 2012 založila Age Management z.s., který sdružuje odborníky věnující se tomuto tématu, zapojuje se nebo řídí projekty a spolupracuje s MPSV při řešení problematiky age managementu a měření pracovní schopnosti zaměstnanců v ČR.

Paní Ilona je velmi čínorodý člověk, působila jako lektorka v různých soft tématech, IT, ale také při zavádění systému kvality dle norem ISO. To ji přivedlo ke skvělé znalosti počítačových programů, projektového řízení, vzdělávání dospělých a také třeba typografie či korektur textů. Přednáší také studentům na vysoké škole. V minulosti působila v AIVD ČR, vede Age Management z.s. a nově od června 2023 se stala předsedkyní Asociace nestátních neziskových organizací Jihomoravského kraje. K tomu, aby to všechno zvládala, ji dodává sílu rodina, přátelé, pejsek a cestování - nejraději do Finska nejen za rodinou, ale také pro další inspiraci pro její práci v age managementu.

Klíčová slova: andragogika, age management, měření pracovní schopnosti, rodina, neziskové organizace

Božena K.

Věk: 84 let

Paní Božena se narodila v poválečné době v malé vesničce na Jižní Moravě. Vzpomíná na to, jak měli doma hospodářství a ona pomáhala doma, zapřahala koně a jezdila už ve 13 letech s koňským povozem odvážet “deputáty” (podíl z úrody) do jednotného zemědělského družstva (JZD). Její tatínek pracoval jako řidič sanitky a měla starší sestru. Rodiče si přáli, aby byla zdravotní sestrou. Jak sama říká, byla ale “hloupá”, protože i když měla dobré známky, tak z jednoročního studia po základní škole utekla, protože chtěla vydělávat peníze. V 15 letech tedy začala chodit pracovat do konzervárny. Pak nastoupila do firmy Kordárna, kde pracovala na cívkárně – na obrovské cívky namotávala průmyslové vlákno, které se používalo při výrobě pneumatik do tryskových letadel. Poté ji její sestra přemluvila, aby šla pracovat do cihelny, kde bylo více peněz. Nakonec kvůli dětem nastoupila do místního jednotného zemědělského družstva, kde až do konce své pracovní kariéry dělala dojičku.

Paní Božena je po celé vesnici známá tím, že peče široko daleko nejlepší „vdolečky“. Jedná se o tradiční koláčky z kynutého těsta, plněné tvarohem a rozinkami, nahoře ozdobené „posýpkou“ neboli drobenkou z mouky, másla a cukru. Tradiční recepturu se naučila, když jí bylo kolem dvaceti. Začala chodit vypomáhat jedné „tetičce“ z vesnice, která vdolečky v té době pekla. Kromě vdolečků jí pomáhala dělat i „báleše“, což jsou placky z jednoduchého kynutého těsta, pečené na sucho na plotně, a dají se jíst na sladko, nebo i naslano. Říká, že recept na vdolečky už je velice starý, protože tetičce v té době bylo už přes 50 let. Paní Božena ráda předává své zkušenosti a o recept se dělí. Postup při pečení je ale zdouhavý, těsto se musí několikrát „přemísit“, a i když se peče malé množství, tak to trvá dlouho. Peče s láskou přesně podle starého receptu a s velkou poctivostí. Nešidí suroviny, což je možná ten důvod, že právě její vdolečky, které mají velikost právě tak na jedno sousto, jsou v okolí ty nejoblíbenější.

Paní Božena má 3 pravnučky a 4 pravnuky, se kterými si velmi rozumí. I ve svém věku je aktivní, jezdí s klubem důchodců do divadla a na výlety. Má ráda zvířata, doma má papouška Žofku, kterého naučila mluvit. Je pravidelnou návštěvnicí závodů motokár, kterých se účastní jeden z jejích pravnuků. Jak sama s úsměvem říká: „Jsem určitě nejstarší fanyнка na závodech, ale pokud můžu, tak si žádný závod nenechám ujít.“

Klíčová slova: jednotné zemědělské družstvo, báleše, vdolečky, pravnuci

Iveta B.

Věk: 60 let

Iveta je velmi činný člověk, energie z ní přímo číší a je studnicí nápadů a inspirací. Jak sama říká, její největší hnací silou byla její babička, která jí v brzkém mládí nahradila rodiče a pomohla s výchovou o 4 roky mladšího bratra. Když jí v 17 letech zemřela matka a v 25 letech otec, babička se k nim na vesnici přistěhovala a naučila ji lásce k přírodě, hospodaření a vštípila jí víru v sebe samu. Dodnes těží z jejího příkladu a rad, zejména pracovní terapie, která jí samotné pomohla překonat ty nejtěžší chvíle v životě a řídí se jimi ve své práci v ústavech pro tělesně i duševně postižené.

Po studiu na Vysoké škole báňské krátce pracovala v ekonomickém útvaru ČKD, ale po rodičovské dovolené se rozhodla zkusit něco jiného. Bez předchozích zkušeností nebo vzdělání v sociální sféře se přihlásila do výběrového řízení na ředitelku domova Bylany a to vyhrála. To bylo před 25 lety a dodnes tam pracuje. Podařilo se jim otevřít další tři zařízení, ať již pro stálé klienty, nebo pro odlehčovací péči. Dnes je ředitelkou tří takových domovů. Mají několik stovek klientů, se kterými jsou po celý jejich život. Vlastně od nich nikdo neodchází, jsou taková „velká rodina.“ Zde ji velmi inspirovala slova její babičky, že pracovní terapie je nadevše, takže i když mají klienty někdy s velmi těžkým stupněm postižení, snaží se, aby byli maximálně zapojeni do běžných denních činností nejen kolem sebe, ale i pro zařízení a také komunitu, ve které sídlí. Klienti pracují v obci na úklidových službách, roznosu letáků, v kuchyni či hospodářství domova, a ti, kteří mohou, pracují samostatně v jiných organizacích, např. v pražírně kávy.

Pro rozvoj, nejen svůj ale i svých kolegů a rozvoj zařízení, Iveta využívá všech dostupných možností. Projela domovy téměř ve všech evropských zemích a využila tyto inspirace pro sebe a své klienty. Dnes o těchto úspěších a zkušenostech přednáší na poradách a setkáních ředitelů podobných zařízení po celé ČR. Ve Středočeském kraji má úžasné jméno, jejich Domov má řadu podporovatelů. Iveta je hrdá na své kolegy, na to, co společně dokázali a moc si cení podpory své rodiny, zejména manžela, 2 dospělých synů a radost ji dělají i dva malí vnuci. Ve volném čase tráví čas na zahradě a na hokeji, který vášnivě sleduje přímo na stadionech.

Klíčová slova: sociální služby, pracovní terapie, babička, inspirace

Eva Š.

Věk: 70 let

Eva vystudovala střední hotelovou školu a poté při zaměstnání ekonomickou fakultu. Má za sebou pestrý profesní život – pracovala v gastronomii, v jednom zaměstnání měla pod sebou dokonce 58 restaurací, učila odborné předměty, má řadu zkušeností jako obchodní zástupce. I když je v důchodu, stále je velmi aktivní a dosud pracuje 4-6 hodin denně, nyní jako koordinátor v personalistice.

Žije v Čeladné s neteří a její dcerou. Je 5 let vdova, má 1 ženatého syna a vnuka. Stará se o zvířata a ráda a velmi dobře vaří. Gastronomii se věnovala celý profesní život a stále si udržuje aktuální přehled - sleduje bloggery a pořady se zaměřením na trendy v gastronomii. Vnímá, že ve společnosti chybí znalost technologií a ošetřování potravin, což má negativní vliv na chuť jídla. Ráda v oboru gastronomie předává své zkušenosti dál. Dělá například zelí, které nezahušťuje moukou, ale strouhaným bramborem. Je pro ni důležité životní prostředí, především nemá ráda plýtvání jídlem.

Na Štěpána (26. prosince) udržuje beskydský zvyk „nošení štěstí“. Ozdobí se jedlová větvička a s tou se chodí na „koledu“ (na návštěvy). Darovaná jedlová větvička se dává např. za obraz (na fotografii dole je umístěna na nástěnce) a přináší celý rok štěstí. Za rok se spálí, aby ji vystřídalo nové „štěstí“.

Její životní motto je neustrnout na tom, co se člověk jednou naučil, ale otevřeně přijímat změny.

Klíčová slova: gastronomie, zvyky, zkušenosti, změny

Zdena V.

Věk: 74 let

Paní Zdena vzpomíná na svého tatínka, který byl profesorem a vedoucím pracovníkem zdravotnického výukového zařízení. Byl pro ni velkým vzorem a ovlivnil ji v mnoha směrech. Sama v průběhu své profesní dráhy pracovala na vedoucích pozicích a sdílí jednu ze svých zkušeností: „Měla jsem velmi náročného, někdy až nesnesitelně přísného šéfa. Byla jsem mladá, v pozici s velkou odpovědností, s dosahem na hodně lidí a hodnot. Měla jsem před sebou jedno z důležitých rozhodnutí a šla jsem k šéfovi pro radu. Odmítl mi (asi výchovně programově) radit s tím, že jsem tady mimo jiné od toho, abych rozhodovala. A že počítá s tím, že dvě z mých deseti rozhodnutí asi budou špatná. Zároveň zdůraznil, že je moje zodpovědnost věc případně napravit, dát do pořádku a hlavně chybu neopakovat.”

Tenkrát její rozhodnutí zrovna dopadlo dobře. Ale nikdy nezapomněla na to, že s chybou se do jisté míry při rozhodování počítá, ale odpovědnost trvá. Přimělo ji to k tomu, že se pak snažila ověřit své plány, změny vždy konzultovat se schopnými zástupci těch, kterých se týká. A rozhodně ji to neodradilo od dalšího důležitého rozhodování. Na základě této osobní zkušenosti pak paní Zdena přistupovala ke všem svým podřízeným.

Klíčová slova: management, chyba, odpovědnost

Narodil se a vyrůstal Lošticích, které jsou známé výrobou tvarůžků, což je velmi aromatický sýr. Jako malý chtěl být závodníkem na motocyklech, protože jeho otec na motocyklech jezdil plochou dráhu. Jako malý kluk s otcem jezdil na všechny závody. Jeho rodina měla autoservis, takže k autům a motocyklům měl vždycky vztah. I když se mu sen stát se závodníkem nesplnil, k motocyklům má blízko pořád, vlastní choppera a často s ním jezdí.

Martin vystudoval automobilní průmyslovku a po škole šel na vojnu. V průběhu vojenské služby se oženil. Od malička hrál na trubku. Kapelník, který chtěl, aby v hraní pokračoval, mu slíbil, že když bude i nadále hrát, vezme jej k sobě na odborné učiliště, kde dělal hlavního mistra. Protože táta Martinovi umřel hned po vojně, šel tedy pracovat na učiliště. V té době si při zaměstnání dodělal výuční list v oboru opravář zemědělských strojů a pedagogické minimum na univerzitě Palackého v Olomouci.

Do této doby spadají jeho začátky práce s mladými lidmi. Pořád hrál i v kapele, hrávali v kostele a na pohřbech, občas měli nějaké vystoupení nebo hrávali na lokálních slavnostech. 18 let dělal mistra odborného výcviku. Zároveň měl živnost a doma opravoval automobily. Jakmile jeho nadřízený odešel do důchodu a skončil své působení v kapele, skončil v kapele i on a našel si místo jako svařovací technolog, aby měl více peněz. Jako svařovací technolog pracoval 4 roky, než jej kamarád přesvědčil, ať jde pracovat jako mistr do firmy, která vyráběla světla do aut. V době krize v roce 2008 se vrátil zpět k práci svařovacího technologa. Když krize v automobilovém průmyslu pominula, vrátil se opět k práci mistra. Když v podniku začala reorganizace, byl osloven firmou, která má vlastní středisko s přibližně 60 žáky a uční, aby se stal vedoucím odborného výcviku. Práce s mladými lidmi je podle něj sice náročná, ale baví jej a vidí v ní smysl. A jak sám říká: „Když jdu po firmě, procházím výrobní haly a pracoviště, kluci mě zdraví a ptají se, jak se mám, mám z toho opravdu dobrý pocit.“

Klíčová slova: motocykly, tvarůžky,
trubka, práce s mladými

Daniel S.

Věk: 55 let

Dan vystřídal za svůj profesní život řadu pozic, začínal v roce 1990 v karvinském JÄKLu jako asistent vedoucího provozu a přes pozici mistra a vedoucího provozu se vypracoval na vedoucího útvaru odměňování, to se psal rok 2003. Tím začala jeho celoživotní cesta v HR, zejména v odměňování. Pracoval na manažerských pozicích v různých společnostech, v personalistice se pohybuje přes 20 let.

Nejvíce ho baví různorodost problematiky, široká oblast možností spolupráce při řešení pracovněprávních případů s přesahem do soukromé sféry, každodenní kontakt a kooperace s lidmi. Vyřadí se na týmové tvorbě a zavádění HR procesů, jak zcela nových, tak modifikovaných na firemní podmínky. V rámci Svazu personalistů České republiky realizuje přednášky a podílí se na celorepublikové aktivitě Personalista roku, kde tvoří hodnotící kritéria. V posledních letech se zapojil i do přípravy vysokoškolských studentů, spolupracuje s Ostravskou univerzitou, kde je tutorem v předmětu management a je i přisedícím při zkouškách. Jak říká, rád se podělí o svoji praxi - u svých studentů oceňuje zájem, ochotu naslouchat a iniciativu, ptají se, nestydí se, sdílejí své zkušenosti.

Jak sám říká, nic nenahradí osobní setkání. Avšak v poslední době stále častěji využívá on-line a digi platformy. Právě od mladších se naučil zapojování moderní techniky do života, zlepšil se díky nim v angličtině a ruštině. Aktuálně řeší IT personální softwary a zde zjišťuje, že starší generace jsou jejími pasivními uživateli, přizpůsobují techniku svým dovednostem, a on se snaží jim ukázat, že to tak nemusí být a že technika usnadňuje jejich život. Proto působí jako mentor těchto procesů. Je příznivcem celoživotního vzdělávání, stále se zlepšuje v jazykových dovednostech, digitálních a právní oblasti. Rád se setkává s odborníky z různých oblastí, aktivně či pasivně se angažuje v aktivitách klubu, vysoké školy a své firmy, prostě se snaží být součástí „HR rodiny“.

V osobním životě se věnuje sportu, rád navštěvuje posilovnu a miluje cestování, především na dvou kolech - je hrdým majitelem Harley Davidson. Tyto vášně sdílí se svým dnes již dospělým synem. Je rozvedený a se svou stávající přítelkyní rádi navštěvují také společenské a kulturní akce.

Klíčová slova: celoživotní vzdělávání, mentor, tutor, HR

František K.

Věk: 71 let

„V mojí rodině byli snad všichni myslivci...“ začíná své vyprávění pan František. Jeho manželka, která sedí s námi u stolu, se smíchem dodává: „A jéje, tak to se nedozvíte nic jiného, jak začne o myslivosti, tak už nemluví o ničem jiném“. Pan František byl jedináček, jeho tatínek jej k myslivosti vedl už od mala. Stejněho koníčka měl i jeho dědeček a myslivosti se věnují i dva z jeho tří synů, v rodině to jsou tedy už 4 generace. O jednom z nich s pýchou v hlase dodává, že má zkoušky na hospodáře mysliveckého sdružení a má na starosti plánování stavu zvěře a lovu, krmivo, nebo třeba přidělování přidělů odlovené zvěře. Se svým tatínkem od malička chodil na čekané, nebo na takzvané „výrovky“ a na hony. Říká, že tehdy to všechno bylo možné, dnes už je spousta věcí omezená legislativou, takže myslivosti se adepti mohou věnovat až od 15 let. „Výrovky“, kdy se k větvi uvázala sova, která sloužila jako návnada na dravce, kteří v té době byli „škodná zvěř“ a lovili se, jsou už dnes kvůli ochraně zvířat zakázané. V 18 letech absolvovali myslivci věcnou zkoušku, před touto zkouškou museli po dobu 2 měsíců 2x týdně navštěvovat kurz a také praxi u mysliveckého sdružení, stejně jako museli mít i praxi na střelnici a celý rok být ve funkci „adepta“. Zkouška samotná se skládala ze 7 předmětů – kynologie, střelectví, péče o zvěř, nemoci zvěře, myslivecké právo, obecná myslivost a v té době i politika. U zkoušky bylo 7 komisařů, a pokud ji úspěšně složili, dostali lovecký lístek, na základě kterého mohli nosit i lovecké zbraně. Nyní je místo loveckého lístku zbrojní průkaz. Pan František je členem mysliveckého sdružení Roštovica a jako člen tohoto spolku má na starosti nové „adepty“, o které se stará a pomáhá jim s výukou a přípravou na zkoušky. Dále mají ve spolku i „čekatele“ – to jsou adepti, kteří řádně složili zkoušky, ale zatím nejsou členy sdružení a musí prokázat své schopnosti, aby byli přijati za řádné členy a mohli využívat všechny výhody členství.

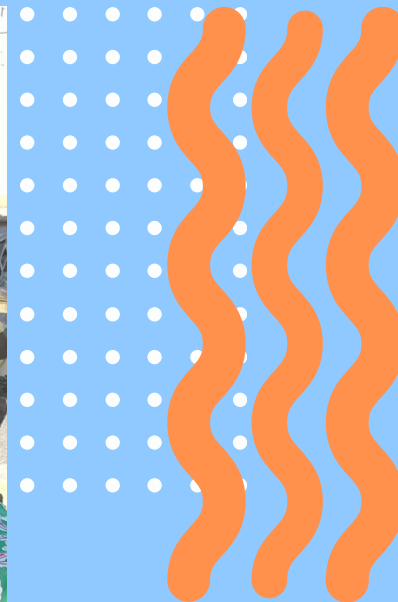
Od malička měli doma psy, sám je také choval. Ke psům mají velmi silný vztah i jeho synové, kteří nyní chovají jagteriéry a německé ovčáky. Mysliveckému psu se říká „lovecky upotřebitelný pes“ a musí mít speciální zkoušky. Kromě myslivosti se František také věnuje brokové sportovní střelbě a rybaří.

Vyučil se zedníkem a říká, že zedníka dělal celý život a i v současné době občas ještě chodí „na fušky“.

Klíčová slova: myslivost, „výrovky“, lovecky upotřebitelný pes

Renata U.

Věk: 60 let

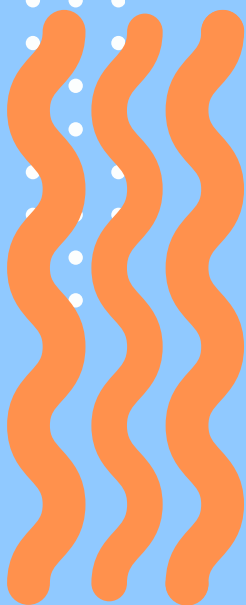

Renata vystudovala obor cestovní ruch a služby na Slovensku (Vysoká škola ekonomická v Bratislavě). Po studiu pracovala 4 roky v rodném Frýdku-Místku v podniku Beskydské hotely a restaurace na kontrolním oddělení. Uvědomila si, že pro kvalitu svého života potřebuje mít smysluplnou práci, odpovídající odměnu a možnost vlastního plánování a řízení času. To byl jeden u hlavních důvodů, proč po rodičovské dovolené využila příležitost začít podnikat. Firma se zabývala obchodní činností (především prodejem interiérových tapet a celým sortimentem s tím souvisejícím) a službami. Časem se rozrostla na 15 zaměstnanců a externích spolupracovníků. Po 15 letech fungování zahájila Renata spolupráci s makléřskou firmou, kde byla zaměřena na vedení týmů, odpovědná za výkon pracovních skupin a zaškolení nováčků. Tento krok znamenal posun a přechod do sektoru finančnictví a pojišťovnictví, ve kterém působí dosud. Kromě externí odborné spolupráce v oblasti pojištění, úvěrů hypoték a dalších nebankovních produktů, působí v posledních 13 letech především jako lektorka vzdělávání dospělých a trenérka obchodních a prodejních dovedností.

Dělá to, co ji baví – je pro ni důležitá pestrost pracovních činností, časová nezávislost a svoboda. Má 2 dcery, jednu vnučku a se svým partnerem žije už 30 let. Do loňského roku navíc jejich užší rodinku doplňovali 15 let další dva zvířecí členové – kočka a pes 😊. Oceňuje odvalu a rozhodnost mladé generace vycestovat za zkušenostmi za hranice, tyto aktivity byly v době jejího mládí velmi omezené. U svých dcer vidí, že pro mladou generaci není problém jet do zahraničí za prací. Jako výhodu mladších vnímá jejich jazykovou vybavenost, otevřenost a velkou toleranci vůči odlišnostem. Pro vzájemný vztah mezi generacemi je podle ní důležitý zájem o toho druhého, tolerance k odlišnostem, ochota vzájemně si naslouchat a zároveň volit vhodnou formu komunikace (tj. „mluvit jazykem jejich kmene“).

Renata sama od dětství ráda cestuje, hodně času tráví na cestách soukromě i pracovně. Dříve trávila více času tvořivými činnostmi (pletení, šití, malování), ale v poslední době na to nemá prostor. Raději volný čas tráví s rodinou, vnučkou, s přáteli, aktivně v přírodě nebo, když se podaří, i jen sama se sebou (případně dobrou knihou) a tím vyvažuje nároky na komunikativnost v práci.

Klíčová slova: rodina, přátelé, příroda, cestování, práce, seberealizace, podnikání, harmonie

Naděžda B.

Věk: 55 let

Naděža je příznivkyní celoživotního vzdělávání. Původně vystudovala vysokou školu ekonomickou, nyní si doplňuje své praktické zkušenosti z oblasti sociálních služeb o teoretické. Loni tedy úspěšně zvládla bakalářské studium na zdravotně sociální fakultě a příští rok bude dokončovat magisterské studium oboru sociální pracovník.

Její profesní dráha začala v rodinné firmě, kde měla na starosti vše od účetnictví, HR po kvalitu. Nyní pracuje už 15 let jako ředitelka pro personální řízení v sociálních službách – pod jejím vedením organizace vybudovala několik domovů pro seniory a gastroprovozů. Vysoké pracovní nasazení zvládá i díky manželovi, který zajišťuje vše potřebné pro organizaci domácnosti a rodiny. Letos budou slavit 37. výročí svatby. Má dvě dospělé děti a dvě vnučky. Rodina je pro ni základ, pravidelně organizují slavnosti pro širší rodinu.

Je přesvědčena, že když má člověk sen, má za ním jít. To se jí podařilo a s manželem si koupili vinný sklípek, kde relaxují a tráví volný čas. Dobře zapadli mezi sousedy, kterým pomáhají na vinohradě. Je to pro ni druhý domov, kde má pocit svobody.

Zkušenosti ji naučily, že je důležité, aby personalisté byli ve vedení, podíleli se na strategiích a vizích a mohli věci prosazovat. Osvědčilo se jí dávat zaměstnancům volnost, aby si procesy nastavovali sami, protože pak přicházejí s nápady.

Spolupráci s mladšími lidmi vnímá jako obohacující, je to pro ni možnost získat jiný úhel pohledu.

Klíčová slova: HR, celoživotní vzdělávání, sociální služby

Ladislav Ch.

Věk: 66 let

Pan Ladislav se do vesnice, kde bydlí, přizemil. S manželkou a rodinou syna bydlí v rodinném domě s velkou zahradou v malé vesničce na úpatí Bílých Karpat. Má 5 dětí a 4 vnuky. Jako mladý se vyučil potrubářem. Tato profese se dnes již neučí a zaměřovala se na práci s velkými potrubními systémy. I když se vyučil potrubářem, téměř celý život pracoval jako řidič na dispečinku v železárnách, kde se dělaly ocelové tažené trubky.

Právě tady měl kamaráda, který jej před 10 lety přivedl ke včelařství. Vzpomíná si, jak jeho dědeček vždycky o včelařství říkával: „Jestli se chceš nadělat, pořid' si vinohrad, jestli se chceš nalezet, pořid' si včely.“ Jeho kamarád v práci o svém koníčku neustále nadšeně vyprávěl, takže jej napadlo, že si pořídí včely také. Nejdříve si koupil „dýmák“. Jedná se o zařízení které slouží k vykuřování včel. Pak si pořídil první včelstvo.

V současné době má asi 20 včelstev a v každém z nich je 20 - 50 000 včel. Vše ohledně včelařství se učil buď od kamaráda, nebo sám, metodou „pokus-omyl“. Včely mu každoročně vyprodukují kolem 300 kg medu. Práce se stáčením medu a jeho případný prodej je ale jeho nejméně oblíbená činnost. Nejraději má péči o včely a pozorování jejich běžného života v úlech a kolem úlů, které má na zahradě. Říká, že včely nejsou žádná mírumilovná stvoření a svoje úly si velmi hájí. Každou cizí včelu, která se do něj dostane, bez milosti zabijí. Na včelaře jsou dokonce agresivnější, než na ostatní lidi, protože mají jeho pach spojený s tím, že jim narušuje prostor a vybírá med. Včely mají velmi citlivý čich a musí být velmi opatrný, aby je nerozdráždil, včely nesnášejí například zápach benzínu nebo ředidel.

Kromě medu, který přidává i do kvasu na slivovici, vyrábí alkohol, kterému sám říká „víčkovica“. Jedná se o silný alkohol, kdy ve slivovici nebo vínovici nechává macerovat „víčka“ od pláství s medem. Alkohol tím pádem obsahuje propolis a také nezaměnitelnou vůni a chuť medu, i když není sladký. Svoje znalosti předává čtyřletému vnukovi, kterého včelařství zatím velmi baví.

Klíčová slova: potrubář, včely, dýmák, „víčkovica“

Libuše H.

Věk: 61 let

Libuše se narodila a vyrůstala na malém městečku na Vysočině. Od malička chtěla být učitelkou. Vzhledem k tomu, že její rodiče nebyli členy KSČM, na vysokou školu se dostala pouze na dálkové studium na obor speciální pedagogika. Při studiu pracovala jako učitelka ve zvláštní škole a poté jako vedoucí pro mimoškolní zájmovou činnost na středním odborném učilišti. Po mateřské dovolené nastoupila na vysněné místo učitelky na základní škole. I když v průběhu života od učitelství „utekla“ a pracovala chvíli na úřadu práce, odbor sociální péče, nebo jako vedoucí denního centra aktivit pro osoby s mentálním postižením či jako speciální pedagog v pedagogicko-psychologické poradně, nakonec se vrátila k učitelství.

Její velkou láskou a vášní je psaní. I když počátky její tvorby spadají do období středoškolských studií, psaní se začala věnovat intenzivněji, když jí bylo 42 let a vyrovnávala se tak se smrtí otce. Psaním poezie se i nyní vyrovnává se svými emocemi a pocity – píše, když má radost a pocit štěstí, inspiruje se i v těžkých životních situacích. Kromě poezie napsala pohádku pro děti Kopretinka Aninka. Dlouhou dobu přispívala na webovém blogu novin IDnes. O psaní do novin říká, že to bylo velmi jednoduché. Stačí se zaregistrovat, při psaní splnit zadané podmínky, co se týká rozsahu a nevhodného obsahu. Teď tam sice svými články, fejetony a komentáři nepřispívá, ale blog prý funguje i dnes. Pokud článek některého autora čtenáře nebo redakci zaujme, dostane se mu další publicity. Lidé mohou na blogu k článku dávat svoje názory nebo hodnocení a autor tak dostává zpětnou vazbu k tomu, co píše. Vyšla jí kniha *Ve stínech za zrcadlem aneb o životě s psychózou*, jejíž je spoluautorkou – vypráví zde příběh jedné své známé, která se potýká s tímto onemocněním. Mezi její další spisovatelské počiny patří kratší román *Na houpačce mezi dluhy a láskou*, který je možné najít na jejím webu, a právě dokončuje román *Nadechni se! Skoč!... A leť!*. Inspirací jsou jí příběhy lidí z jejího okolí.

Stále žije s manželem ve stejném městečku na Vysočině, kde se narodila, má 2 syny a jednu vnučku. Celý život ji provází práce s lidmi, ať už jsou to děti, nebo dospělí, kteří jsou v nějaké tíživé situaci a potřebují pomoci. Mezi její koníčky patří kromě psaní také zahrada, divadlo a argentinské tango.

Klíčová slova: pedagogika, psaní, blog, romány, zahrada

Jindřiška J.

Věk: 72 let

Narodila se jako nejstarší ze 4 dětí a to ovlivnilo celý její život. Od malička se musela o někoho starat, nejdříve o sourozence, pak o psy, děti a nakonec manželovu maminku. Jako malá si přála vystudovat učitelství, ale to se jí nepovedlo a vyučila se elektromechanikem, protože to si „strana a vláda přála“, a celý život se tomuto povolání věnovala. Na svůj sen pracovat s dětmi ale nezapomněla. Když se jí narodily obě dcery, začala se věnovat dětským kroužkům, vedla oddíly ZRTV (cvičení) a také pomáhala v kroužku modelářů. Modelářství, zejména letadel, bylo její velkou vášní od 12 let, v modelářském klubu se také seznámila se svým budoucím manželem.

Velmi ráda vzpomíná na svého vedoucího, pana Rašku, bratra skokana na lyžích Jiřího Rašky. Často také jezdila na dětské tábory jako kuchařka.

Pro paní Inku, jak ji všichni říkají, je nejdůležitější její velká rodina, je tmelem rodinných vazeb a každoročně pořádá řadu akcí, kde se schází široká rodina, což dnes čítá více než 50 lidí. Její koníčky z dětství ji neopustily, a i když už nemodelaří, šikovnost a zájem o ruční práce jí zůstaly. Stále něco vytváří, šije, věnuje se aranžování a zahradničení, zejména kytičky jsou její vášní. Je také velmi aktivní v místní komunitě, více než 40 let působí jako předsedkyně místní organizace Svazu žen a jako místopředsedkyně okresní rady této organizace. V rámci této aktivity pořádají mnoho akcí, zejména pro děti a seniory, dětské dny, karnevaly a plesy nebo „škvaření vaječiny“ (smažení vajec). Poté, co se stala důchodkyní, zapojila se do práce kulturní komise, kde působí již třetí volební období. Zde se věnuje především dětem, je například porotcem dětské pěvecké soutěže Slavíček, a seniorům, kdy spolupřátá každoměsíční setkání seniorů.

Jak říká, v důchodu není žádný volný čas, všechn jí vyplňuje zahrada, její dvě vnučky, pes, cestování a všechny aktivity, kterým se věnuje. V poslední době si přidala studium univerzity 3. věku a kurzy Mozkového joggingu. Protože dříve cestovat nemohla, vynahrazuje si to nyní, za 12 let v důchodu stihla procestovat téměř všechny státy Evropy. S nemocemi bojuje cvičením, výlety do hor a zejména svou neutuchající energií, optimismem a chutí do života.

Klíčová slova: rodina, pomoc druhým, energie, zahrada, cestování

Pavel R.

Věk: 59 let

Pan Pavel je člověk, který to v životě neměl vždy jednoduché. Na jeho životní cestě se podepsaly rodinné souvislosti: děda živnostník, otec antikomunista, strýc emigroval do Německa. Narodil se v Jeseníku rodičům, kteří mohli díky svému původu vykonávat jen dělnické práce, a proto nepatřili mezi movité ani podporované rodiny. Má dvě starší sestry. Na svou rodinu je velmi fixovaný – podporují se, s maminkou se stále často setkávají, i když žijí více než 150 km od sebe. Po základní škole měl štěstí, že nemusel na učiliště, ale bylo mu umožněno studium na střední škole. Vyhlédla si ho totiž přímo ředitelka gymnázia, když viděla, jak v rámci volejbalového klubu trénoval mladší kluky, a prohlásila, že musí nastoupit do nově otevíraného oboru vychovatelství, což byl nový projekt ministerstva školství na zvýšení počtu učitelů. Jenže ve 4. ročníku studia došlo opět ke změnám a studentům nebyl přiznán statut, který byl na začátku studia zmíněn. Pavel tedy nemohl začít pracovat jako vychovatel. Namísto toho zamířil na vojnu, kde se dostal k pohraničnickům jako kynolog. Tehdy zvažoval emigraci, jenže převážila starost o rodinu a zůstal.

Po vojně se oženil a narodil se jim první syn. Nastoupil do zaměstnání v rudných dolech jako dělič hutního materiálu, po asi 3 letech musel ze zdravotních důvodů této práce nechat. A opět měl štěstí, nový podnikový ředitel mu nabídl místo vychovatele na podnikovém učilišti, kde působil do revoluce v roce 1989. Po ní byl podnik zrušen, místo vychovatele také a pan Pavel začal poprvé podnikat. I když mu tohle podnikání nevyšlo, nerezignoval a založil další společnost, tentokrát v oblasti chemie do domácností. Letos slaví 25 let od jejího vzniku a rozšířili působnost do oblasti průmyslové chemie.

Po revoluci se rozpadlo první manželství, Pavel se přestěhoval do Prahy, po pár letech do Ostravy. Tam se seznámil se svou druhou ženou, se kterou má dva syny a přestěhovali se na Hukvaldy. Pan Pavel je člověk, který se nebojí ozvat, jde si za svým, a tak neváhal a přijal nabídku vstupu do místní politiky jako radní a působí také v místních spolcích Sdružení rodičů při ZŠ a MŠ Hukvaldy a je předsedou školské rady. Tak se uzavřel kruh, který nastoupil v dětství, opět se věnuje školství a podpoře dětí. Pan Pavel je velkým sponzorem místních aktivit na Hukvaldech, není akce, na kterou by jako sponzor nepřispíval.

Klíčová slova: vychovatelství, spolky, podnikání, rodina a místní komunita

Jiří

Věk: 71 let

Narodil se v roce 1951, bydlel s rodiči, mladším bratrem a babičkou v rodinném domku na vesnici. Doma musel pomáhat s malým hospodářstvím, na zahradě a na poli.

V šesti letech nastoupil do první třídy a po absolvování základní školy začal studovat Střední průmyslovou školu elektrotechnickou v Ostravě Vítkovicích. Po maturitě nastoupil do práce v bývalém NHKG (nyní Liberty Ostrava) ve výrobě kyslíku na třísměnný provoz. V roce 1990 byla dostavěná nová kyslíkárna ve Vratimově a tam přestoupil do firmy ODRA GAS na pozici mistra, kde pracoval až do roku 2013, kdy pro zdravotní problémy odešel na nemocenskou a v roce 2014 do důchodu.

S manželkou mají tři dospělé děti a šest vnoučat. Bydlí v rodinném domě na vesnici.

Jeho celoživotním koníčkem byl motocykl, na kterém rád nejen jezdil, ale také uměl motorku opravit. Od 20 let hrál závodně kuželky za UNII HLUBINA a byl mnohokrát vyhlášen nejlepším hráčem a později byl vzorem pro mladší spoluhráče. Kuželky hrál celý život až do důchodu. Věnoval se také fotografování. Dalším jeho koníčkem bylo kutilství, opravit uměl všechno.

V dnešní době už se svým koníčkům nemůže ze zdravotních důvodů věnovat. Dosud pracuje na zahradě, dříve se věnoval se pěstování růží, nyní pěstuje hlavně zeleninu. Jednou týdně navštěvuje v Mensaně v Ostravě Centrum trénování paměti, aby si udržel paměťovou kondici.

Klíčová slova: průmysl, kuželky, zahrada, kutilství, paměť

Jaroslav M.

Věk: 63 let

Jarda se narodil v Opavě, ale celý svůj život žije v Dolním Benešově poblíž Opavy. Jeho mamince bylo 18 let, když se jí narodil a pak přišli na svět ještě dva mladší sourozenci, bratr a sestra. Dnes žije jen sestra a maminka, která je dodnes velmi vitální a energická dáma. Jarda to zdědil po ní. Je nadšeným sportovcem, se svými přáteli a partnerkou několikrát ročně jezdí na hory, kde se věnují turistice a lyžování. Z dětství rád vzpomíná na prababičku, která s nimi žila a naučila ho hodně o práci na zahradě, kterou s nadšením vykonává dodnes, považuje to za dobrý protipól své duševní práce. Kromě práce na zahradě rád pracuje manuálně, je zručný kutil, rekonstruoval svépomocně dům, a dodnes si veškeré opravy dokáže sám udělat. Je vyučen elektrikářem, poté absolvoval na VŠB hornicko-geologickou fakultu a po škole působil na báňském projektu. Díky němu se již za éry komunismu dostal do světa, účastnil se třeba projektu ve Venezuele, díky tomu se učil i španělštinu. Tou již sice moc nevládne (má v plánu, že v důchodu ji oživí), ale anglicky hovoří skvěle, čte odborné historické knihy v originále.

Rád cestuje, nejen za zábavou a sportem ale také za svou dcerou, která již několik let žije v Norsku. Má rád adrenalin a to od vojny, kde absolvoval 15 seskoků padákem. Dodnes miluje jízdu na lyžích ve volném terénu.

Posledních 30 let působí v oblasti financí, nejdříve více než 10 let v bankovníctví a posledních 15 let v osobním finančním poradenství. Při svém působení v Komerční bance dostal možnost školit své kolegy na téma kvalita bankéře a jeho osobní rozvoj. Pak se přesunul do soukromé sféry, kde se stal školitelem EFA, což vykonává dodnes. Od roku 2009 je lektorem ekonomických témat ve vzdělávacím institutu Petr Otáhal a.s. Působí také jako lektor MBA studia a lektor SPČR z.s. Jeho vize a sen je vzdělávat v tomto tématu mladé na školách a především seniorskou generaci.

Jarda je duchem velmi mladý a pokrokový, moderní technologie a trendy mu nečiní žádné potíže. Sám se neustále vzdělává a těší ho, že díky svému věku má velmi rozsáhlé zkušenosti, které může svým studentům předávat.

Jeho osobním mottem je: „Nedělat závěr podle toho, jak druhý vypadá.“ Což zejména platí pro dnešní mladé.

Klíčová slova: vzdělávání ve finanční gramotnosti, energie, sport

Pan František se narodil v malé vesničce Tasov na jihu Moravy. Sám o sobě říká, že je nejdříve „Tasovjan“, poté Moravák, pak Čech a nakonec Evropan. Vztah ke své vesnici si vybudoval poměrně mladý. Pro místního archeologa procházel se svým bratrem okolní pole a hledali historické „poklady“. Vesnice patří mezi nejstarší v širokém okolí, její počátky se datují do 13. století. Byla na hranici mezi Uhrami a Moravou, takže okolí často trpělo nájezdy Turků, vedly tu kupecké stezky. S bratrem nacházeli pazourky, hroty šípů, drobné mince i předměty denní potřeby. Pokud jejich nálezy byly kompletní a nepoškozené, místní historik jim za ně platil. Bratři si tak mohli financovat svého koníčka, kterým byli závodní poštovní holubi, nebo mladické „neplechy“, jako nákup diablek či cigaret. Pan František se vyučil v oboru slaboproudé elektřiny, zaměřil se na opravy strojů a přístrojů. V průběhu své kariéry pracoval jako údržbář v různých firmách. Vzpomíná na příhodu, když nastoupil na oddělení údržby Výrobního družstva invalidů a jedna z úřednic se ho zeptala: „S čím jsi tady? Ruce i nohy máš, tak to tu musíš být s hlavou...“

Manželka pana Františka byla učitelka, a když se jim narodil syn, pan František se rozhodl, že skončí u firmy, kde byla jeho práce spojená s cestováním a čekala jej práce v Rusku, Sýrii nebo Libanonu. Jeho otec také při práci hodně cestoval a on se rozhodl, že chce být se svým synem doma. Místní občané ve vesnici jej přesvědčili, ať kandiduje do obecního zastupitelstva. Stal se z něj místostarosta a po osmi letech starosta. Tuto práci vykonával na plný úvazek dalších 18 let, až do důchodu. Říká, že „starostování“ přijal proto, že chtěl na svou vesnici být hrdý a bavilo jej zařizovat různé věci pro vesnici i pro lidi. I když je vesnice malá, neznamená to, že by měla být zanedbaná. Podle něj mají být místní lidé na co hrdí. Vypočítával, co se za dobu jeho působení ve vesnici změnilo – nová kanalizace, čistička odpadních vod ve spolupráci s dalšími dvěma vesnicemi, nové cesty, kompletní rekonstrukce mostu přes říčku Veličku, první kruhový objezd v okrese, nové veřejné osvětlení, tepelné čerpadlo v místní mateřské škole, nová střecha na kapli i obecním úřadu, rekonstrukce kulturního domu, vytvoření turistické ubytovny z bývalé školy, tenisové kurty, dětská hřiště, nové zastávky a lavičky s odpadkovými koši, nová obecní knihovna nebo rozhledna na blízkém kopci Radošov... Jak sám říká, musel se naučit vše o hospodaření obce, tvorbě rozpočtů a veřejné správě, nejvíce hrdý je ale na to, že za dobu svého působení splatil všechny obecní dluhy a úřad svému nástupci po odchodu do důchodu předal v pořádku s nemalým zůstatkem na účtu. I po dobu svého působení jako starosta se nadále věnoval místní historii, znovu zavedl místní kroniku, jezdil do zemského archivu a snažil se vyzdvihnout historii obce a přilákat turisty. Obec patří do mikroregionu Horňácka a leží na úpatí bílých Karpat, takže je zajímavým výchozím bodem pro cykloturistiku nebo agroturistiku, v okolních vesnicích jsou vinice. Pan František má 2 děti a 3 vnuky. Je v důchodu, ale dosud se věnuje oboru, který vystudoval. Má malou firmu na elektroinstalace a opravy elektrospotřebičů, prý mu teď na to konečně zbývá nějaký čas, který při „starostování“ neměl.

Klíčová slova: poštovní holubi, starosta, lokální historie

Hana Š.

Věk: 60 let

Hana vyrůstala na vesnici jako jediné dítě starších rodičů. Oba pracovali v zemědělství. Maminka se starala o krávy a tatínek o koně. Tatínek hodně četl, měl velký přehled, a dokonce platil své dceři soukromé hodiny angličtiny. Hana vzdělání vždy brala jako svou touhu a zodpovědnost. „Já se starám o obživu, ty se starej o známky,“ to byla maminčina výchovná věta. V 70. letech bylo ještě běžné, že děti z křesťanských rodin nesměly studovat obor, který si vybraly. Hana měla však štěstí na laskavé učitele, díky jejich přístupu studovat mohla. Nejdříve gymnázium, poté Pedagogickou fakultu, ale tu kvůli věku rodičů studovala dálkově. Během studia se vdala, stala se maminkou dvou dětí. Manžel pomáhal s péčí o rodiče i se studiem. Bohužel zemřel, když dětem bylo 10 a 12 let.

Ve 40 letech odešla ze školství a následně pracovala 16 let v bankovníctví a pojišťovnictví. Před 3 roky se k profesi učitelky na základní škole vrátila a dělá jí to radost. Při práci s dětmi jí pomáhá humor a otevřenost při předávání zkušeností, děti učí především vzájemné úctě a vážit si života.

Hana žije ve středních Čechách v opraveném domě po rodičích. Říká, že se vrátila ke kořenům. Volný čas ráda tráví s vnučaty. Stejně jako své žáky je učí lásce k přírodě a zvířatům. Hezky v praxi. Všichni pomáhají s péčí o malé stádo ovcí, slepičky, kočky a psa. Zvířata přinášejí do života radost. Starost jí dělá boj s kůrovcem v lese, který také zdědila po rodičích. Sbírá léčivé byliny, vyrábí čaje a tinktury. Smysl vidí v návratu k „selskému rozumu“, jednoduchosti a v lidové moudrosti. Jako důležité pro sblížování generací vnímá čas strávený společnou prací a tvořením (např. šití, vaření, včelaření), což je pro Hanu velmi důležité.

Klíčová slova: učení, zvířata, příroda

Pavel V.

Věk: 59 let

Pavel vystudoval gymnázium a poté pedagogickou fakultu, obor tělesná a občanská výchova. Později při zaměstnání zakončil státní bakalářskou zkouškou obor podnikový management na ekonomické fakultě. Svou profesní dráhu začal jako učitel, poté 8 let pracoval na radnici ve Frýdku-Místku jako starosta a jeden rok jako ředitel v bance.

Od roku 2000 se žíví jako lektor kurzů pro dospělé v oblasti měkkých dovedností, komunikace, prezentace, managementu, obchodu apod. Je certifikovaný kouč. Tři roky pracoval také jako výkonný ředitel, kde využil své zkušenosti s rozvojovým managementem.

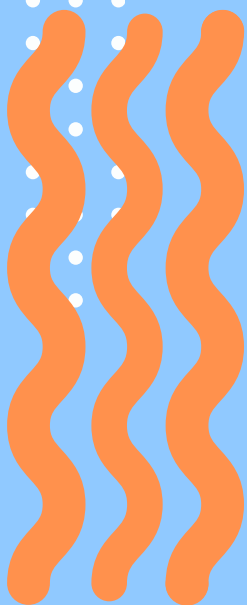
Má 7 dětí (nejmladšímu je 17 a nejstarší dceři 38 let) a 8 vnoučat. Volný čas s dětmi tráví sportem. Je pro něj rodičovskou satisfakcí, že jeho děti spolu vycházejí a téměř každý víkend se rodina setkává. Aktivně se zapojuje do akcí pro farnost – trénuje a povzbuzuje lektory, podílí se na organizaci manželských večerů a akcí pro farníky. Každoročně se svými 3 přáteli absolvuje pěší pouť na Velehrad, chodívají tak pravidelně z různých míst už 15 let. Jejich pouť mívá různou délku, někdy ušli i přes 150 km.

Je pro něj důležité o věcech jen nemluvit, ale skutečně je dělat – být užitečný a prospěšný. I proto začal v roce 2016 pracovat jako dobrovolník v hospici, kde si každý týden povídá a tráví čas s lidmi na odchodu z života.

Smysl vidí v komunikaci a vztazích. Jako podstatné vnímá vzájemné naslouchání, kdy se mladí učí od starších a naopak. Děti ho nutí neustrnout a přemýšlet i o věcech, kterým by jinak možná nevěnoval pozornost.

Klíčová slova: rodina, vzdělávání, farnost

Jan K.

Věk: 70 let

Pan Jan celý život žije v malé vesnici na Slovácku na Jižní Moravě. Pochází ze tří sourozenců. Jeho tatínek pracoval na montážích a býval celý týden pryč, celou domácnost, pole a dům měla na starosti jejich maminka. I tak ale měli malý vinohrad, pole a starali se o spoustu ovocných stromů. Jako malý chodil se svými sourozenci sbírat švestky spadlé ze stromů, které byly na pomezí polí v zahradě. Vzpomíná na „gulovačky“, což byly malé kulaté modré švestky, které byly velice sladké. A podle jeho dědečka to byla „zásmažka do kvasu“. Byla to jejich nejméně oblíbená činnost. Posbírané švestky se sypaly do dubových nebo jasanových kádí. Tam se nechávaly kvasit až do doby, než se dostaly do takzvaného „mrtvého bodu“, když už dále nekvasily. Pokud bylo teplo, tak kvašení probíhalo lépe. Čím sladší ovoce a delší doba kvašení, tím menší zbytkový cukr v ovoci zůstal. Po vykvašení se objednala pálenice a kvas se odvezl vypálit. Domácí kořalka měla kvalitu podle toho, jak kvalitně byl připravený kvas. Nejhorší bylo, když začalo tzv. „octové kvašení“, kdy místo lihu vznikl ocet, což se nejčastěji stává u letního ovoce, nebo když se proces kvašení přerušil. Celý proces je alchymie - znalosti chemických procesů předal jeho tatínkovi jeho dědeček a jeho tatínek to pak postupem času předal jemu. Pan Jan tuto zkušenost a znalosti pak předal i svým dětem. Říká, že i když zkušenosti předal, tak mladí si raději koupí alkohol v obchodě, protože výroba domácí pálenky je časově náročná a ceny za palírnu jsou nyní vysoké.

Každý, kdo dělá domácí pálenku, má svůj postup a techniku. Pan Jan dělá kvas pouze ze švestek. Jak říká, někteří pěstitelé otrhávají i stopky a ovoce vypeckovávají nebo dokonce přidávají cukr. Podle něj je nejlepší, když je ovoce přirozeně sladké, a „má dost sluníčka“, protože přidání cukru podle něj snižuje výslednou kvalitu švestkové kořalky, které se říká slivovice.

Klíčová slova: kvas, slivovice

Pan Jiří pochází z malé vesnice na Hané. Maminka byla dělnice a tatínek pracoval jako horník. Po válce si tatínek doplnil vzdělání na průmyslové škole a začal pracovat jako mistr na chromovně. Pan Jiří se vyučil elektrikářem, aby uměl řemeslo, a po absolvování základního vojenského výcviku nastoupil do práce jako elektrikář. V práci mu ale na základě pracovních výsledků a přístupu k práci nabídli možnost dodělat si na gymnáziu maturitu. Firma mu umožnila intenzivní roční studium. Po úspěšném vykonání maturitní zkoušky složil i přijímací zkoušky na vysokou školu a vystudoval úspěšně psychologii. Po celou dobu svého studia měl podporu firmy, která mu následně umožnila práci na personálním oddělení, kde se po dalších dvou letech vypracoval na pozici vedoucího.

V průběhu své profesní dráhy se vždy pohyboval v oblasti lidských zdrojů a působil jako personální manažer. Práce s lidmi jej bavila a byly pro něj důležité přátelské a kamarádské vztahy na pracovišti. Díky zkušenostem, které má v personální oblasti, začal kolem roku 2000 spolupracovat se společností Trexima na tvorbě Národní soustavy povolání a následně na tvorbě Národní soustavy kvalifikací. Tato spolupráce vyústila pak ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání (nyní Národní pedagogický institut ČR), kde zastřešoval i funkci předsedy Sektorové rady pro lesní hospodářství. I když nyní už je v důchodovém věku, pořád zde pracuje a momentálně má na starosti projekt Upskilling, kde je krajským koordinátorem. Jeho práce spočívá v propagaci projektu a Národní soustavy kvalifikací. Podporuje vznik nových autorizovaných osob, zastřešuje komunikaci s firmami, úřadem práce a dalšími subjekty jako jsou střední školy, Hospodářská komora nebo Svaz průmyslu a dopravy. Celý svůj profesní život se tak neustále věnuje vzdělávání dospělých a právě díky působení v Národním pedagogickém institutu ČR je tak propagátorem konceptu celoživotního vzdělávání.

Klíčová slova: celoživotní vzdělávání, vzdělávání dospělých, Národní soustava kvalifikací

Ludmila P.

Věk: 68 let

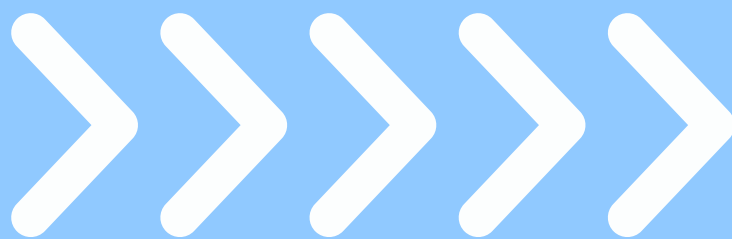
Ludmila vystudovala Střední ekonomickou školu v Opavě přesně před 50 lety. Její první práce byla na poště, ale po rodičovské dovolené začala pracovat v administrativě jako účetní. Firma, pro kterou pracovala, se přeprodávala majitelům a stěhovala, ona sama však zůstávala na stejné pozici. Poslední majitel začal mít finanční problémy, tak práci ukončila. Byla to pro ni náročná představa tři roky před odchodem do důchodu měnit zaměstnavatele, ale to se jí brzy povedlo a našla si zase práci jako účetní. Zároveň se starala o účetnictví místnímu spolku zahrádkářů, v čemž pokračovala i po odchodu do penze.

V důchodu jí zpočátku chyběla práce, ale záhy si našla nové aktivity. Studuje Univerzitu třetího věku v Ostravě. Začala malovat portréty tužkou. S okruhem známých zpívá a občas vystupují při různých příležitostech jako např. Vánoce. Chodila také cvičit, ovšem hlavní cvičitelka si zlomila nohu, tak aby se toto zdravotní cvičení udrželo, začala cvičení vést sama. Zajímá se o kulturu – ráda čte, chodí na koncerty a do divadla.

Ludmila má tři dospělé děti a 6 vnuků a vnuček, se kterými ráda tráví volný čas. Žije s manželem na venkově na Opavsku. Má ráda tradice, které se na vesnici pořád uchovávají: např. na „šmigrust“ (Velikonoční pondělí) chlapci polévají dívky vodou a šlehají „tatary“ (pomlázkou), aby byly zdravé. Dívky za to chlapcům dávají čokoládová nebo malovaná vajíčka a mužům „štamprlu“ (skleničku alkoholu).

Klíčová slova: účetnictví, cvičení, volnočasové aktivity, Velikonoce

Příběhy ze Slovinska

Darinka G.-B.

Věk: 63 let

Darinka je učitelkou biologie a botaniky. Celou svou kariéru pracovala ve školství. Vyučovala řadu generací žáků a studentů. Její zvědavost a vědecký způsob myšlení ji vedly k tomu, že ve způsobu výuky vždy zaváděla nové přístupy. Je rychlá a obratná při uvádění nápadů do praxe. Při výuce vždy používala nejmodernější technologie, a tak se dá říct, že ve třídě využila vše od videorekordérů až po virtuální realitu.

Angažuje se v poskytování péče o rostlinku, které se ve slovinštině nazývá "žiče grobeljnik". Je to drobná rostlina se žlutými květy, která roste pouze v Žiči u žičského kartuziánského kláštera.

Má 4 dcery a 5 vnoučat. Ráda vaří a peče. Její tajnou přísadou při pečení "potice" (slovinského pečiva z kynutého těsta s ořechovou náplní) je trocha mleté kávy v náplni.

Její koníčkem je vyšívání. O své znalosti a dovednosti se ráda podělí i se svými žáky. V současnosti vyučuje vyšívání 3 skupiny žáků a zaznamenává nárůst zájmu o tuto dovednost.

Ráda cestuje a o svých cestách připravuje prezentace pro rodinu i žáky a studenty. Je ráda, když může sdílet své znalosti a dovednosti s ostatními.

Klíčová slova: učitelka, biologie, vyšívání, potica

Aleksander Ž.

Věk: 55 let

Rodina Aleksandra má více než 65letou tradici a zkušenosti s chovem včel. Klimatické změny mají negativní dopad na včelařství. Byl to Einstein, kdo řekl: "Kdyby včela zmizela z povrchu Země, člověku by zbývaly jen čtyři roky života." Počet divokých druhů včel a dalších druhů neustále klesá. Právě včelaři pomáhají domácím druhům včel přežít.

Včela kraňská pochází ze Slovinska a včelaři ve Slovinsku mohou chovat pouze tento druh včel. V příhraničních oblastech, zejména s Rakouskem a Itálií, se mohou druhy včel někdy mísit. V oblastech sousedících s Chorvatskem to není tak velký problém, protože kraňská včela se většinou chová i v Chorvatsku. Produkci včelích matek a péči o zdravé včelí rodiny se včelaři starají o to, aby kraňská včela zůstala původní ve Slovinsku. Je to pracovitá, klidná včela. Není agresivní. Pokud vám kolem hlavy začne létat, měli byste vkročit do stínu a zachovat klid. Pokud vás bodne, včela zemře. Alexander má více než 400 včelstev, z nichž přibližně 200 až 300 včelstev může přemístit na jiná stanoviště ve svých úlech. Mají také šest včelínů. Včelín typický pro Slovinsko má pod jednou střechou uloženo několik úlů. Zároveň je vizuálně zajímavý a dekorativní, malby na něm zobrazují příběhy o včelařství, lidech a přírodě.

Alexander poukazuje na důležitý rozdíl, že med je pouze ten, který produkují včely, vše ostatní je sirup. Med je třetí nejvíce padělaný produkt na světě. Med byl objeven v amforách egyptských pyramid. V minulosti musely včely chovat všechny farmy. Takový byl zákon za Marie Terezie. Dalším pravidlem bylo, že podél cest se pro pocestné vysazovaly ovocné stromy. Všimá si, že lidé v dnešní době jdou proti přírodě a že příroda na oplátku někdy vrací úder. Zimy už nejsou jako dřív. Včely se nyní do svých úlů vrací od prosince do konce února. Všiml si i změn ve způsobu chování včel. Včely obvykle opouštějí úly, když je venkovní teplota vyšší než 10 °C, nyní vylézají, když teplota dosáhne 9 °C.

Včelař musí vědět hodně o včelách, ale také o rostlinách, rozmanitosti lesů, přírodě a jejích zákonitostech, protože ve včelařství neexistují žádná striktní pravidla ani termíny. Včelař musí být dobrý pozorovatel. Znalosti o včelách a včelařství se v jeho rodině přenášely z otce na syna. Aleksanderův otec obdržel cenu starosty Slovenske Konjice za svou práci ve včelařství a také tři ceny Antona Janši od Slovinského svazu včelařů. Aleksander zatím obdržel dvě ceny Antona Janši. Aleksanderův otec byl profesionálním včelařem, který získal kvalifikaci v roce 1956. V roce 2006 se Aleksander stal mistrem včelařem. Jsou jedinou včelařskou rodinou ve Slovinsku, která má obě tyto kvalifikace. Aleksander je také prezidentem Spolku včelařů Slovenske Konjice a Svazu včelařů Slovenske Konjice.

O své znalosti o včelařství se Aleksander dělí se svými potomky. Spolupracuje také se školami a školkami v místní komunitě. Pro turisty, kteří navštíví Slovenske Konjice, připravuje prezentace o významu včelařství, medu a jeho výhodách. Ať teče med!

Klíčová slova: včelařství, včelín, med, příroda, klimatické změny

Konrad Ž.

Věk: 86 let

Konradovi je 86 let. Narodil se doma v Klokočovniku u Loče ve Slovinsku. Má tři bratry a sestru. Když mu byly 4 roky, jeho úkolem bylo pást krávy. Pomáhal rodičům s prací na jejich farmě. Vzpomíná, že když mu bylo deset let, otec mu vyrobil malou kosu, aby mohl sekat trávu. Pracoval tak i pro jiné farmáře. Začínal ráno a pracoval až do večera. Za práci dostal zapláceno a také dostával tři jídla denně. Říká, že tehdy si vyrobili vše nebo téměř vše, co potřebovali. Do obchodů chodili jen zřídka, a když už šli, kupovali jen určité produkty, jako je droždí nebo sůl. Neměli žádné sladkosti jako my dnes. Vyráběli si vlastní ocet, dýňový olej, mouku. Vodu si museli nosit do domu, protože tam nebyl vodovod.

Později, když měl vlastní rodinu a hospodářství, většinu práce dělal sám. Vyráběl košťata, hrábě atd. Uměl věci vyrobit a opravit. Říká, že pracoval jako údržbář železnic. Moc neutrácel a našetřil si na vlastní pozemky a farmu. Farma je nyní neobydlená, protože již rok žije v rezidenčním pečovatelském domě ve Slovenske Konjice.

O významných náboženských svátcích chodil do kostela. Na Květnou neděli před Velikonocemi připravili „butaru“ a vzali ji do kostela. Vyráběla se z větví lísky, vrby, jilmu, cornusu (dřínu) a buxusu. Přidávali také jablka a kdo si to mohl dovolit, přidal i pomeranče. Rád chodil do »pušelšanku«*. Měl rád tanec a uměl tančit polku, valčík, tango. Když byl na vojně v Bělehradě, naučil se také tančit jejich tradiční tanec „kolo“. Všiml si, že lidé chodili tehdy do práce i hodinu pěšky. Museli vynaložit určité úsilí, aby něčeho dosáhli. Nyní je vše rychlejší a vše musí být provedeno okamžitě. Je rád mezi lidmi. To je něco, co se nezměnilo. Když se ohlédne, říká, že to bylo všechno dobré.

***Pušelšank** – Farmáři příležitostně od jara do podzimu prodávali své víno pod širým nebem “pod větvemi stromů”, aby vyprázdnili sudy a připravili se na novou sezónu.

Klíčová slova: prázdniny, farma, butara, ekologické pěstování a aktivity

Emil M.

Věk: 64 let

Emil navštívil řadu zemí. Norsko, Koreu, Finsko, Gruzii, Lotyšsko, Rumunsko, Portugalsko, abychom jmenovali některé z nich. Některé z těchto zemí navštívil se skauty. Skautem je od roku 1975 a je jedním z prvních skautů ve Zreči ve Slovinsku. Členové skautské organizace Green Rogla Zreče se zúčastnili mnoha státních i mezinárodních soutěží a dosáhli vynikajících výsledků. Zúčastnili se také World Scout Jamboree, setkání skautů z celého světa. Od roku 1995 se zatím jamboree zúčastnil 7x a letošní setkání, které se bude konat v Koreji, bude jeho osmým. Jamboree se pořádá každé 4 roky. Na svých prvních čtyřech jamboree byl také velitelem kontingentu. Upozorňuje, že když se děti připojí ke skautům, mohou se naučit mnoha praktickým dovednostem. Ještě důležitější je, že rozvíjejí své sociální dovednosti, manažerské a vůdčí schopnosti. I později v životě se tyto dovednosti ukazují jako užitečné, například při hledání zaměstnání.

Vždy ho bavilo pracovat s dětmi a mládeží a trávit čas v přírodě. Po 20 letech výuky matematiky na ZŠ Zreče byl v roce 2001 připraven na kariérní změnu. Byl v čele Centra pro školní a outdoorové vzdělávání Gorenje. Tam mohl sloučit práci učitele a skauta i projektovou práci. V roce 2004 se zúčastnil svého prvního přípravného setkání k projektu v Berlíně. Od té doby každý rok buď připravuje projektovou žádost, nebo je projektovým koordinátorem alespoň jednoho projektu. Zároveň byl projektovým partnerem v řadě dalších projektů programu Erasmus+. Říká, že nikdy pořádně nespočítal všechny projekty, kterých se zúčastnil. Upozorňuje, že nejdůležitější je výměna zkušeností, poznávání jiných kultur a tradic. Četné suvenýry z různých cest v jeho kanceláři jsou toho důkazem. V současné době se připravuje na cestu do Gruzie se skupinou studentů. Přestože jde za pár měsíců do důchodu, věří, že zůstane aktivní.

Klíčová slova : skauti, učitel, cestování, Erasmus+ projekty

Marija R.

Věk: 74 let

Marija R. říká, že vzdělání v jejím případě šlo vždy ruku v ruce s prací. Nejprve museli udělat veškerou práci na svém statku, aby přežili. Bylo to praktické vzdělání, životně důležité pro jejich život. Chodit do školy a získat formální vzdělání pro ni bylo privilegium. Byla ráda, že může chodit do školy a její známky byly dobré, ale na učení nebylo moc času. Takže když byla ve škole, využila tento čas k dokončení domácích úkolů a pozorně poslouchala učitele. Měla štěstí, že její rodiče věděli, jak důležité pro děti je, že čtou knihy. Většinou četli knihy až večer; přes den nebyl na čtení čas. Její otec měl podlomené zdraví a nemohl pracovat, a tak dětem četl nahlas. Četl krásné romány slovinských autorů a také Biblii svatou. Děti pak tyto příběhy poslouchaly a povídaly si o nich. Na ty chvíle s rodiči má neocenitelné vzpomínky. Poukazuje na to, že žila společně se svými rodiči a prarodiči, a že se v tomto prostředí cítila bezpečně. Rodiče je nabádali, aby si navzájem pomáhali, a tak jim třeba pomohla zavázat boty - mladší sestře nebo babičce. Vždy měla před sebou představu o tom, jak vypadá stáří. Od svých rodičů a prarodičů se naučila hodně o životě, životních zkušenostech, přizpůsobování se.

Dříve lidé neměli moc volného času, kromě nedělí a církevních svátků, kdy se všichni účastnili církevní mše. Nemohla se těch shromáždění dočkat, protože je přišly navštívit její tety, strýcové a sousedé. Na konci jakékoli zemědělské práce, například sklizně, lidé zpívali staré lidové písně. S láskou vzpomíná, jak si hrála se svým bratrem a sestrami před jejich domem. Ruční práce, vaření, řezání, lezení na strom. To všechno byly dovednosti, které se mladí museli co nejdříve naučit.

Zdůrazňuje, že vše, co vlastnili, muselo být spotřebováno. Nevěděli, co je odpad, ani plasty. Když nastoupila do školy, udělali jí košík z kukuřičného listí, který používala jako školní tašku a měla ho tak dlouho, dokud se úplně nezničil. Stejně tak to bylo s oblečením. Byli tehdy vděční za vše, co jim příroda poskytla. Museli si dávat pozor na to, co měli, a museli být šetrní. Jedli většinou brambory, fazole, pšenici, ovoce, houby a trochu masa. Museli vyrábět své jídlo. Neznali cukroví a sladkosti. Na dovolenou jim maminka připravila „poticu“ a nějaké sušenky a to by bylo rychle pryč. Respektovali jídlo a byli za něj vděční. Jako dítě byla obzvláště šťastná, když byly prázdniny, protože mohla trávit čas se svými sestřenicemi a sousedy.

Klíčová slova: farma, příroda, lidové písně, rodina, řemesla

Marjan G.

Věk: 74 let

Marjan je členem Alpského svazu Slovinska od roku 1964. Alpský klub Zreče vznikl v lednu 1958. Členem klubu se stal po návratu z vojenské služby. V Pohorje bylo potřeba označit různá místa, a tak se rozhodl vstoupit do klubu. Horským vůdcem se stal v roce 1986, tedy před více než 37 lety. Byl také prezidentem alpského klubu Zreče. Byl tam dobrovolníkem. Říká, že když člověk pro to, co dělá, žije, tak to není těžký úkol. Pokud to ale dělá jen pro osobní zisk, nebude to fungovat, říká. K získání licence musel složit zkoušku, kterou je třeba po určité době obnovit. Jeho první túra s průvodcem byla túra na horu Rogla. Vzpomíná na studené zimy v Rogle se spoustou sněhu. Zejména na zimu na Rogle před více než šedesáti lety, kdy bylo tolik sněhu, že děti neviděly ven. Ana a Valter Podgrajškovi byli v té době správci chaty v Rogle a pozvali ho, aby strávil prázdniny v Rogle a pomáhal jim s jejich prací, protože v té době tam byli studenti gymnázia v Celje na lyžařském kurzu. Když byly práce hotové, mohl jít lyžovat. Ten návrh s radostí přijal. Nejdříve bylo ale potřeba se dostat do Rogly, protože už napadlo 1,5 m sněhu. Do Resniku se dokázali dostat autem. Odtud bylo nutné jít pěšky. Potřebovali dva dny jen na to, aby odnesli všechno jídlo, které budou potřebovat, do chaty. Napadlo tolik sněhu, že nebylo vidět srub. Viděli jen vrcholky smrků. Odhazovali sníh, aby se dostali ke vchodu. Rozpálili kamna a vše připravili na příchod návštěvníků. Jedním z jeho úkolů bylo jít ráno pro čerstvé mléko do sousední farmy. Sjel na lyžích na farmu tak, že si ve svém pokoji připnul lyže a vyrazil přímo oknem, protože bylo tolik sněhu. Každé ráno na něj na farmě čekal šálek horké kávy a nějaká snídaně. Připravil dříví a postaral se, aby v kamnech bylo vždy teplo. Říká, že na přírodu se musíte umět dívat, můžete tam vidět spoustu věcí, když víte, co hledat.

Dnes rád chodí na túry bez lezení. Skály a výšky už ho nepřitahují. Na Triglavu (nejvyšší hora Slovinska) byl více než 20krát; počítal do 20. výšlapu a pak počítat přestal. Zmiňuje, že mimo jiné navštívil Mont Blanc a Aconcaguu. Se svou ženou navštívil mnoho regionů ve Španělsku a Itálii. Jezdili kempovat. Oba milují přírodu a být aktivní, odpočívat na pláži u moře na dovolené není jejich šálek čaje. Spolu se svou ženou také provází skupiny výletníků. Nyní pracují hlavně s dětmi. Navázali dobrý kontakt se ZŠ a MŠ Zreče.

Říká, že jeho generace se s technikou nesetkala, dokud nebyli starší. Museli najít něco, co by dělali, aby nějak strávili čas. Příroda byla jejich hřištěm, na kterém dělali všechno. Sport byl vždy součástí jeho životního stylu: basketbal, fotbal, házená. Již 20 let je také členem Bowling Clubu Slovenske Konjice. V batohu má vždy jednu tašku, náhradní tričko a tričko s dlouhým rukávem, čepici, rukavice, obvaz, šátek, tekutiny, lékárníčku. Pravidla se musí dodržovat, když jste v přírodě, říká. Poukazuje také na to, že existují tato kritéria pro hodnocení úspěchu: pokud vás túra baví, vrchol není vaším cílem. Vrchol na vás vždy čeká. Trasy se měří podle zážitků a spokojenosti, ne podle kilometrů nebo hodin. Přesto mu hodinky pilně počítají kroky, které každý den udělá. V květnu bylo zaznamenáno, že má za sebou celkem 395 000 kroků.

Klíčová slova: horský průvodce, turistika, příroda, sport

Pavel S.

Věk: 61 let

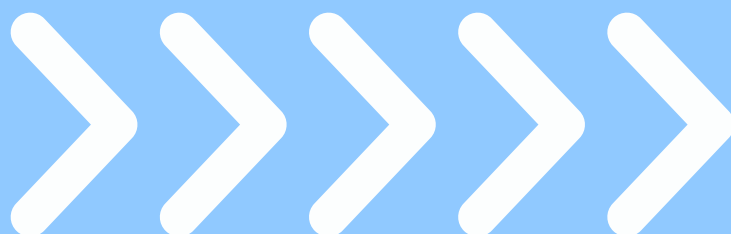
Pavlovi bylo 39 let, když začal vyrábět housle. V jeho rodině každý hraje na jeden nebo více nástrojů. On sám hraje na barytonový roh, basovou kytaru a tubu. Jednoho dne četl staré číslo knihy o výrobě houslí, když se v něm náhle probudily znalosti a zkušenosti jeho předků. Jeden z jeho předků totiž hrál na housle, jiný pracoval se dřevem. Okamžitě mu bylo jasné, jak se housle vyrábí. V té době pracoval na údržbě jak na hudební škole, tak i na základní škole s upraveným vzdělávacím programem ve Slovenske Konjice. Hrdě a se spoustou emocí mluví o čase, který na těchto dvou školách strávil. Než zde začal pracovat, měl za sebou již 14letou kariéru profesionálního hudebníka, kdy hrál v různých kapelách po celé Evropě.

Své dovednosti a znalosti pro výrobu houslí si zdokonalil účastí na různých workshopech ve Švýcarsku, Německu a Itálii. Spolupracoval také s renomovanými houslaři. V roce 2005 se poprvé přihlásil do mezinárodní soutěže houslařů a hned v roce 2010 se jeho housle umístily na 9. místě v kategorii tónů a celkově na 36. místě ze 480 hodnocených houslí. Jeho nástroje jsou výhradně ruční práce, včetně lakování a leštění. Používá pouze přírodní a ekologické materiály (lepidla, laky). Ve své dílně také opravuje a restauruje všechny smyčcové nástroje.

Zmiňuje mnoho anekdot ze své dílny a vysvětluje, že život se skládá z malých a velkých kol. Malá kolečka se rychle otáčejí a tím rozpo pohybují větší kolečka, která se otáčejí pomalu, někdy dokonce nepozorovaně, ale přesto jsou v pohybu. Pamatuje si, že když mu bylo 8 nebo 9 let a hrál si s jinými dětmi, běželi a on spadl do hlíny. Uvědomil si, že narazil na strunu, a když strunu vytáhl z hlíny, na jejím konci byl svitek z violoncella. Očistil svitek a připevnil ho k dřevěné podložce jako šálek. Malé kolo uvedlo do pohybu velké kolo a o mnoho let později ho můžete navštívit v jeho dílně ve Spodnji Doliči. Tam žije se svou ženou. Své znalosti o výrobě houslí již začal předávat jedné ze svých dvou dcer, které se k němu připojily v jeho dílně. Nedávno se stal dědečkem.

Klíčová slova: výroba hudebních nástrojů, hudba, dřevo

Příběhy z Portugalska

Odete M.

Věk: 80 let

Během svého profesního života byla Odete zaměstnána na poště, ale aby se tam dostala, strávila dlouhou dobu tím, že se musela učit po nocích, protože přes den pracovala. Nemohla jen tak studovat, protože jí rodiče za studium neplatili. S rodiči měla vždy dobré vztahy a její dětství bylo velmi šťastné. Pracovala na poště 30 let ve službě veřejnosti, líbilo se jí, co dělala, protože byla vždy člověk, který je společenský a moc rád si povídá. V té době lidé chodili na poštu a mnozí dokonce sdíleli své životy a zaměstnanci pošty jim naslouchali a trochu i povzbuzovali. Odete pracovala na poště ve vesnici, kde patřila mezi "důležité" lidi, jako např. učitelka a doktor. Vdala se, má syna a 3 vnoučata a bude mít pravnouče.

Její ideál byl vždy vyšívání a šití, všechno, co byla ruční práce, dělala ráda. I když je čtení důležité, tak ji moc nebaví. V současné době a od doby, kdy se vrátila do města Évory v Portugalsku, odešla bydlet na farmu a věnuje se práci v zemědělství. Studuje vysokou školu, kde se učí, žije a vytváří si nová přátelství. Je tady sbor, ve kterém zpívají a hrají na hudební nástroje a dávají životu určitý smysl, i když hodně zapomínají.

Má zájem o životní prostředí, nemyslí si, že by se měly kácet stromy. Na farmě má spoustu stoletých stromů, ale nekácí je. To vše je podle ní dobré pro životní prostředí.

Její jídelníček byl vždy více založený na ovoci a zelenině. I dnes jí víc ryb a zeleniny než masa. Milovala všechny večírky, kde byl tanec, od mládí zpívala a tančila. V jejím domě se během vánočních a velikonočních svátků scházeli s rodinou, aby se potkali, zazpívali a zatančili.

Hodně tráví čas se svými vnoučaty a hodně si s nimi hraje. Naučila je staré pohádky, hry, naučila je všechno, co věděla. Vzhledem k tomu, že navštěvuje Senior Univerzitu, stále se účastní kurzů a učení, i projektů v zahraničí, kam již se Senior Univerzitou jela.

Co by nejraději dělala a vidí, že už tu možnost nemá, je divadlo. Když přišla na Senior Univerzitu, měli dramatické kurzy, hrála 2/3 her. Ráda by si to zopakovala, ale v tomhle věku už není moc jednoduché zapamatovat si repliky, ale moc se jí líbí atmosféra jeviště a zkoušek.

Klíčová slova: rodina, poštovní úřad, zemědělské práce, divadlo

Manuela P.

Věk: 76 let

Manuela žila v Lisabonu, a byla vychovávána k respektu k ostatním, takže to bylo velmi zdravé rodinné prostředí. Studovala nejprve na lyceu D. Filipy de Lencastre, pak šla na odborný kurz sekretářky, ale chtěla být sociální pracovnící. Bohužel nebylo možné skloubit studium a práci, a tak šla nakonec studovat Vyšší odbornou školu pro dospělé (6. a 7. třída) a poté nastoupila na Vyšší odbornou školu.

Nakonec absolvovala 6. a 7. třídu, seznámila se s manželem a rozhodla se „využít“ kurz pro sekretářky, který měla, k získání práce. Vdala se, měla tři děti. Její rodinné vztahy jsou velmi dobré. Ve svém volném čase se věnuje vyšívání Castelo Branco, háčkování, křížkovému stehu, vyšívání a šití Arraiolos.

V současné době se věnuje také přeprdeji doplňků - jelikož jí záleží na udržitelnosti a životním prostředí, pracuje s kolekcí, ve které se využívá při výrobě kůže, která je recyklována. Ročně se totiž vyplývá 100 tun kůže z kufrů a bot velkých značek Haute Couture (např. Gucci, Louis Vuitton). A tato značka, se kterou pracuje, používá tyto kožené zbytky, které se používají udržitelným způsobem k výrobě tašek a bot.

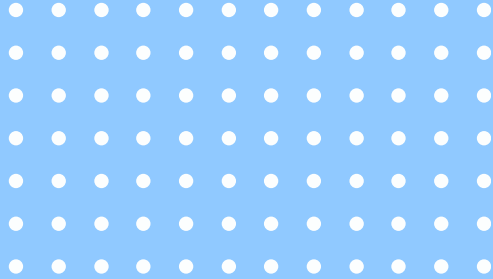
Při vánočních tradicích a slavnostech má ve zvyku sblížovat rodinu. Cukroví je typické pro Vánoce a ona dělá „broa“, o kterém jedno z jejích vnoučat říká: „Dokonce to voní jako Vánoce.“ To, co ale svým dětem a vnoučatům předává, je vaření.

Říká, že mladší generace nám nabízí jiné způsoby myšlení. S nimi se také hodně naučila na úrovni informatiky. Z jejího pohledu jsou největší překážky ve výuce dalších generací nezáměr, nedostatek příležitostí a motivace k účasti na řemeslných činnostech. Ve vhodné dobu by ráda získala nové digitální a jazykové dovednosti.

Klíčová slova: udržitelnost, manuální zručnost, vyšívání

Marília V.

Věk: 75 let

Během svého života studovala pouze do 7. třídy střední školy. Než odešla do důchodu, pracovala na sekretariátu školy na EB 2,3 Sebastião da Gama pro stát. Je vdova a má 2 děti, syna 44 let a dceru 35 let. Má tři vnoučata, dvě holčičky a chlapce, kteří jí dělají velkou radost.

Ruční práce má moc ráda, dokonce absolvovala kurz cínování. Jedna z věcí, která jí ve volném čase dělá největší radost, je háčkování. Myslí, že je důležité, abychom recyklovali, takže má ve zvyku doma recyklovat sklo, plasty a papír.

Ráda se věnuje vaření, protože je to něco, co ji uvolňuje. Velmi ráda hostí své rodinné příslušníky na slavnostech dobrými pochoutkami.

Po celý svůj život předávala své zkušenosti a znalosti dalším lidem, zejména svým dětem. Také si vždy myslela, že se vždy něco naučíme od mladší generace, protože ta vyrostla v technologicky vyspělejší světě.

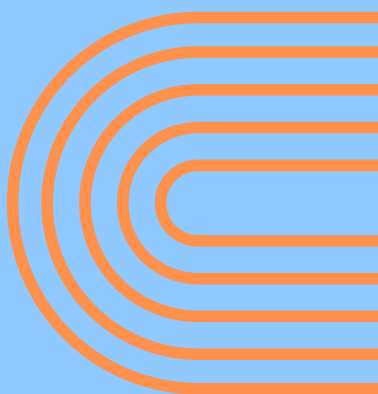
Bohužel v poslední době se kurzů ani workshopů neúčastní, protože v místě, kde žije, není nových nebo mezigeneračních aktivit mnoho, a tak má omezené možnosti. Ráda by se také chtěla dozvědět více o nových technologiích, jelikož je to stále potřebnější oblast a má pocit, že je v této oblasti pozadu .

Klíčová slova: udržitelnost, rodina, učení se novým věcem

Maria Helena Ch.

Věk: 67 let

Vystudovala základní školu ve vesnici, kde se narodila, a poté přišla studovat do Évory, kde absolvovala Obecný kurz správy a obchodu. Tím získala kvalifikaci pro práci na úřadech a poštách. "Bylo 25. dubna a já nemohla najít práci. Vdala jsem se, otěhotněla a šance najít práci byla stále menší," říká. Paní Maria Helena popisuje, jak šli bydlet do Setubalu, kde nakonec získala práci v obchodě v centru města. Ale plat, který tam dostala, šel celý na zaplacení chůvy, která zůstala s její dcerou. Protože se to nevyplatilo, vzdala to a začala pracovat z domova: vyráběla krajkové dečky a další věci, které pak prodávala. Později dostala práci v továrně, až se nakonec rozhodli přestěhovat do Estremozu, kde měla obchod s oblečením a zároveň vyráběla koberce Arraiolos.

Když byla dítě, měla ve zvyku hodně číst, a to díky putovní knihovně, která tehdy existovala a kolovala po vesnicích. Čtení ji zůstalo, ale také ji baví zahradničení a vyučování Arraiolos Embroidery na Senior University of Évora.

Hodně se zajímá o udržitelnost a ekologické otázky, jmenovitě o úsporu vody, separaci odpadu a kompostování a poté vkládání substrátu do rostlin.

"V mé rodné vesnici máme slavnosti na počest svatých a tradicí je vždy jíst dušené obilí. Protože moji zeťové nejsou z Alenteja, neznali obilný guláš a teď ho milují!"

V její vesnici organizují také setkání s dětmi z předškolního věku, kde předává své znalosti. Ráda učí a předává své zkušenosti.

Největší překážky, se kterými se setkává při předávání svých znalostí (jako je Výuka vyšívání Arraiolos), je to, že se lidé nechtějí učit a slýchává: "Ach, já nevím, jak to udělat!" "Ach, já nechci jít," "Oh, tak to je nuda."

V budoucnu by ráda získala digitální dovednosti, protože se v nových technologiích moc nevyzná.

Klíčová slova: továrna, ruční práce, čtení, obilný guláš, předávání zkušeností

Maria Antónia P.

Věk: 59 let

Maria se narodila v São Bartolomeu do Outeiro, obec Portel. Její rodina byla velmi skromná a poměrně početná. Rodiče dokázali s určitými obtížemi vychovat 10 dětí.

Navštěvovala pouze základní školu, ale rodiče chtěli, aby pokračovala ve studiu až do 6. třídy. Ve 14 letech se rozhodla odejít ze školy a vstoupit do světa zemědělské práce.

O několik let později přišla do Évory, aby sloužila v domě soudce městského soudu. Jejím velkým snem ale bylo stát se kadeřnicí. Její matka se obětovala a zaplatila za kurz, který byl v té době docela drahý: 200 eur! Začala navštěvovat kadeřnický kurz, ale úplně ho nedokončila, protože začala chodit s manželem. Emigroval do Švýcarska, a když přijel na dovolenou do Portugalska, jela s ním hledat lepší život.

Její rodinné vztahy se sourozenci jsou velmi dobré, pravidelně chodí k sobě domů na návštěvy a starají se o zdraví svých starších sourozenců.

Stále udržuje zvyk, kdy každý rok ve čtvrtek Nanebevstoupení Páně (velikonoční) nejí maso až do soboty v poledne.

Fascinuje ji svět botaniky, a tak předává své rady mladším i starším lidem. Například jedna z rad, které dává, je, že když zasadíte květinu, musíte ji zalévat denně.

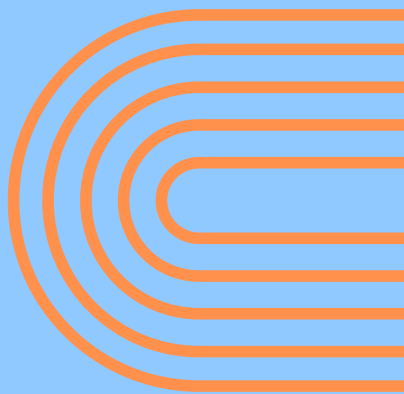
Při předávání těchto znalostí se cítí šťastná, ale také ráda poslouchá a učí se, i když si myslí, že nové generace se neučí tak rády jako starší generace, protože se soustředí především na studium a práci.

Klíčová slova: botanika, kadeřnice, zemědělství, učení

Francisco P.

Věk: 64 let

Francisco se narodil ve vesnici São Bartolomeu do Outeiro, obec Portel. Až do školního věku bydlel u prarodičů z otcovy strany. Jeho prarodiče měli velkou zeleninovou zahradu, kde byla zvířata a ovocné stromy. Do školy chodil až do ukončení základního vzdělání.

Poté začal pracovat v zemědělství (pěstování rajčat, oliv, pomoc při sklizni). Když ukončil činnost v zemědělství, nastoupil do kurzu a pak do práce jako mechanik. Jelikož měl nízký plat, začal pracovat ve stavebnictví. Mezitím se oženil a má dobré rodinné vztahy s dcerami i manželkou. Bohužel jeho rodiče již zemřeli, ale měli také dobrý vztah.

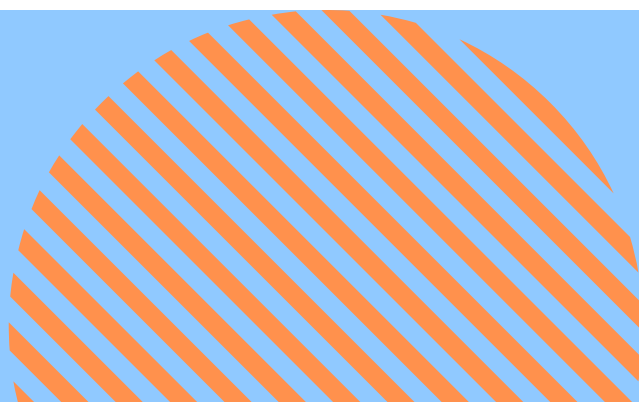
Obyvatelstvo jeho vesnice však tvořila většinou populace emigrantů, kteří odešli za lepším životem, což ho vedlo také k odchodu do Švýcarska za lepším životem. Nakonec se ale vrátil do své země.

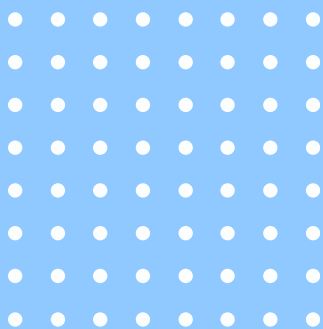
Rád pomáhá své ženě se zahradou, kutilskými pracemi a domácími pracemi, jako je vaření. Recyklují a snaží se žít udržitelným způsobem, třídí domovní odpad a obaly.

Vzpomíná si na čas karnevalu ve své vesnici. Udělali panenku ze slámy a oblékli ji. V “Den popela” pak panenku spálili.

V průběhu svého života již předal své znalosti mechaniky novým lidem, včetně svých dcer. Tyto znalosti tradiční mechaniky rád předával dál, protože dnešní auta jsou modernější a sofistikovanější. Znalosti je ale podle něj těžké předávat, protože mladší se neradi učí.

Klíčová slova: migranti, mechanika, panenka, emigranti

Maria Luisa H.

Věk: 71 let

Maria se narodila v Angole, vystudovala 5. ročník střední školy, poté šla do Institutu vzdělávání a sociální práce Pia XII v Luandě na kurz sociální pedagog. Má 4 děti, které vychovala sama, ale nyní jí poskytují veškerou možnou i pomyslnou podporu. Ráda čte a tu lásku ke čtení jí vštípil dědeček. Jelikož velmi brzy oslepl, o prázdninách a dovolené vždycky koupil knihy, aby mu četla.

Svou kariéru sociálního pedagoga začala v roce 1969 v organizaci, která se jmenovala Provinční rada pro osídlení. Pracovala a studovala, protože to byla organizace, která nutně potřebovala sociální pedagogy, a proto zaměstnávala studenty a vyplácela jim mzdu. Neměli školní prázdniny, protože museli pracovat v zemědělství, v “sanzalech” s venkovskými komunitami.

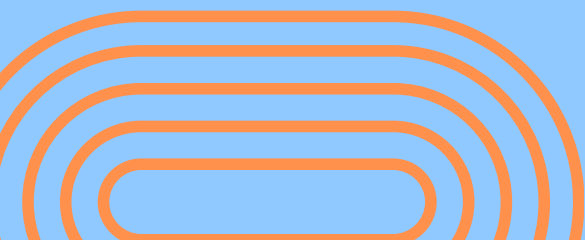
V roce 1982 poprvé přijela do Portugalska a zkontaktovala se s Vyšším institutem sociální práce v Mitelo v Lisabonu, kde byl kurz sociální pracovníci, který absolvovala po práci. V roce 1986 se vrátila do Luandy, ale v roce 1994 se musela ze zdravotních důvodů znovu vrátit do Portugalska. V roce 2002 začala pracovat na University of Évora a zapsala se na magisterské studium sociologie a také postgraduální studium transdisciplinárních studií, ekonomie, práva a společnosti ve věku globalizace.

V Angole ji pozvali, aby vyučovala a přednášela pro učitele dětí v rané fázi dětství. Pracovala také s dětmi, kterým předávala mnoho svých znalostí z dětství, například výuku hudby, vyprávění příběhů a hry.

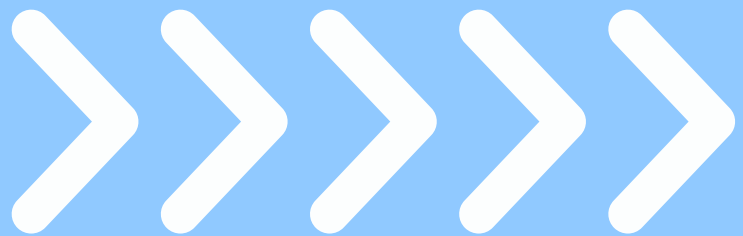
Zamilovala se do karnevalu v Angole. Šla po ulici a lidi ji přibírali a začleňovali do skupin na oslavu karnevalu. I dnes má oblíbenou skupinu: Fisherman's Island Group.

V současné době se stále účastní mnoha mezigeneračních aktivit, ale v těchto aktivitách vidí i překážky, jako je osobnost lidí, kteří jsou velmi uzavření a tvrdí, a tak nemají možnost se do aktivit zapojit. Stále chce získat více dovedností, pokud jde o manuální a kognitivní zručnost.

Klíčová slova: sociální pracovník, Angola, mezigenerační aktivity, karneval

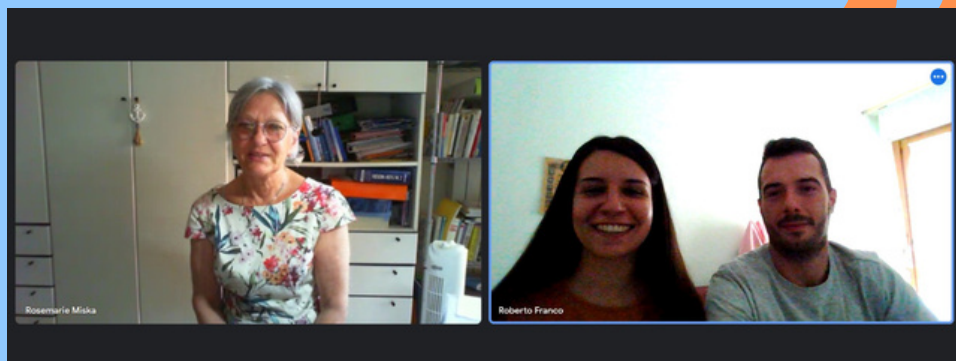

Příběhy z Itálie

Rosemarie M.

Věk: 72 let

Rosemarie je 72 let. Narodila se v Německu poblíž Frankfurtu. Poté, co pracovala nějakou dobu v IT společnosti, aby si během studia vydělala na živobytí, začala pracovat pro hotelovou společnost s různými hotely po celé Evropě, včetně Itálie. Po přesunu po různých pobočkách v Německu byla navržena, aby pracovala 6 měsíců v Itálii na otevření nové turistické vesnice v jižní Itálii.

V roce 1985 tedy Rosemarie přistála v Ugentu, malé vesničce poblíž pobřeží, v Salentu (Puglia). Kulturní šok byl tak silný, že už po týdnu Rosemarie chtěla odjet do Německa. Nicméně ze smluvních důvodů nemohla. Poté se se situací vyrovnala a den za dnem začala poznávat a chápat místní kulturu.

V té době pro ni byl náročný i obyčejný telefonát: jediné řešení, které našla, byl telefonní automat v baru. Ale ženě v té době se nedoporučovalo chodit sama. Jediná věc, která se od 80. let v Salentu skutečně změnila, byla řada žen v černém, které seděly na prahu svých domů a čekaly na své emigrované manžely a syny. Zároveň začala v té době pracovat jako průvodkyně. Tehdy se začala zajímat o historii a kulturu Salenta.

Jednoho dne, když neměla službu, šla do Lecce, protože potřebovala trochu „městského vzduchu“. Zatímco popíjela kávu v baru, nějaký muž poznal její německý přízvuk a začal s ní mluvit. Na konci rozhovoru ji informoval, že na univerzitě je volné místo německého lektora. Rosemarie se rozhodla poslat svou přihlášku, ale nedostala odpověď. Až jednoho dne, když se připravovala na návrat do Německa, jí zavolali z univerzity. Absolvovala pohovor a stala se lektorkou němčiny. Tehdy začal její salentinský život.

Mezitím pracovala také jako průvodkyně, což je činnost, které se věnuje dodnes. Ze všeho nejraději předává německy mluvícím turistům souvislosti mezi kulturou, historií a územím Apulie, které ji hluboce fascinují.

Důchod je pro ni ještě aktivnější než jiné fáze jejího života. Mezi různými aktivitami Rosemarie navštěvuje kurzy angličtiny v EduVita, kde se učí jazyk. Na EduVitě se jí nejvíce líbí praktický a interaktivní přístup, ze kterého se inspiruje při svých soukromých hodinách.

Rosemarie navrhuje mladším generacím, aby byly otevřenější životu, učily se jazyky a cestovaly, aby se zbavily předpokladů, kterých se držíme, ať už chceme, nebo ne. Ale hlavně, abychom poznali sami sebe.

Její motto zní: „Žij život naplno a mysl na to, že každý den může být ten poslední.“

Klíčová slova: Německo, průvodce, Salento

Franco M.

Věk: 66 let

Franco Mongiò má 66 let a je lékařem se specializací na infekční onemocnění a psychoterapii. Narodil se v Maglie, městě Salentinanu asi 30 km od Lecce (Puglia, Itálie), v obyčejné rodině z Galatiny. Kvůli práci, když byl Franco ještě dítě, se jeho otec rozhodl přestěhovat do Lecce.

Franco studoval a pracoval nejprve v Římě, poté v Alessandrii, kde žil do roku 2019. Jelikož se specializoval na infekční onemocnění a onemocnění jater, dostal šanci hodně cestovat po celém světě. Zejména během 90. let několikrát odjel do Chicaga, aby se zúčastnil lékařských konferencí.

Na cestách poznal různé způsoby vnímání života. Jedna věc ho však mrzí: Franco si při svém mladém cestování připadal jako v hledišti, nemohl ten zážitek prožít naplno.

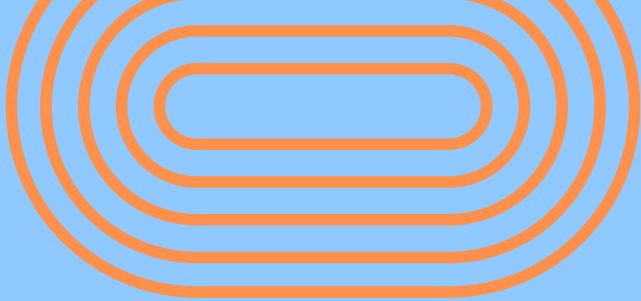
Zatímco byl pryč z domova, Franco byl často nostalgický po tradicích, které popisuje jako „imigrantský výplod“. Nejvíce mu například chyběla bábovka, kulaté smažené těsto z mouky, vody a droždí, které se tradičně konzumuje v předvečer Neposkvrněného početí Panny Marie nebo na Štědrý den. Zbytky se obvykle jedly následující den s medem. Když se vrátil do Lecce, zjistil, že na tuto tradici se zapomělo: dnes se vyrábí a jí toto pečivo každý den v roce. Zapomělo se také na další tradice jako je autentická kvalita chleba. A „taranta“ jako katarzní tanec pro ženy, které trpěly.

Proto mladým lidem doporučuje, aby se vrátili ke svým historickým a tradičním kořenům. Pouze s hlubokými a pevnými kořeny můžeme se silou a stabilitou čelit větrům života. Silný smysl pro kulturní identitu byl ve skutečnosti pro Franca zásadní během jeho cest a jeho období v Piemontu.

Po 30 letech nemocniční služby je nyní Franco v důchodu. V Lecce spolupracuje jako dobrovolník s komunitou Immanuel, kde podporuje lidi na jejich cestě k rehabilitaci z drogových závislostí, a s Charitou, kde působí jako lékař. Dále navštěvuje kurz angličtiny v EduVita, kde se rád učí a vyměňuje si nové znalosti s místními a evropskými mladými lidmi.

Jeho mottem je motto z jeho rodiny: “Fida è la rocca, come il suo sire.” (Dům je tak důvěryhodný jako jeho vlastník).

Klíčová slova: životní příběh, kulturní dědictví, tradice, identita, dobrovolnictví

Fernando B.

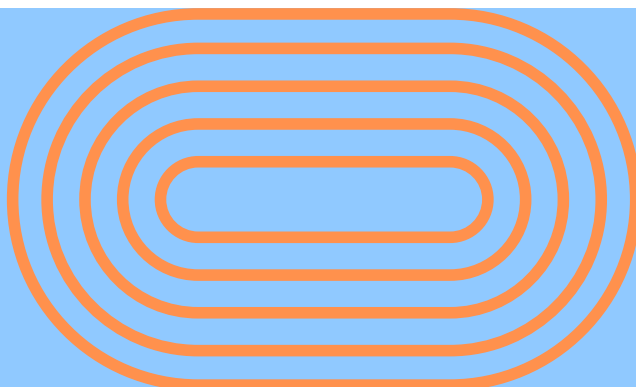
Věk: 66 let

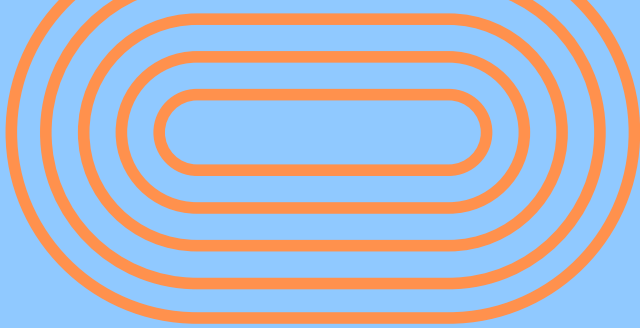
Fernando je 66letý muž ze Salenta. Žije se svou rodinou v Muro Leccese. Když mu bylo 20 let, přestěhoval se se svou partnerkou, která se brzy nato stala jeho manželkou, do Londýna, kde pracoval jako dekoratér interiérů a navštěvoval jazykové kurzy angličtiny a španělštiny. Později navštěvoval Londýnskou polytechniku a získal diplom z fotografických technik. Rozhodl se tedy stát se fotografem a vrátit se do svého rodného města. V Muro Leccese tedy zahájil svou činnost jako fotograf.

Fernandova práce se časem stala významným kulturním archivem historie Salenta: mezi své fotografie a portréty počítá snímky místních i zahraničních osobností, repertoár snímků o změnách životního prostředí (jako je antropizace území) a o hudbě „pizzica pizzica“. Kromě toho prostřednictvím fotografií a filmů zachytil mnoho rituálních momentů své komunity, například fenomény spojené s pohansko-křesťanskou tradicí, a byl jedním z tvůrců hnutí za kulturu v Salentu, zejména pokud jde o populární muziku. V Los Angeles uvedl fotografickou výstavu pro Institut italské kultury a UCLA „Šílené nutkání tančit“ a v Paříži pro „La Maison de la culture du monde“ video „Bit stretti nello spazio senza tempo“. Kromě fotografování pořádal také různé kurzy obrazové výchovy pro teenagery a dospělé. Fernando považoval za velmi zajímavé mluvit o své profesi a uvést ji do praxe a podněcovat zvědavost mládeže. Zorganizoval kulturní hnutí s názvem „Terra de Menzu“, kde se mladí lidé z jeho města mohli potkávat a inspirovat se navzájem. S „Terra de Menzu“ zorganizoval mnoho setkání o populární kultuře a večírky v Salentu s hudbou „pizzica pizzica“.

Fernando je do své země zamilovaný: tvrdě bojoval proti masivní antropizaci území, spotřebě půdy, ničení venkovských domů v historických centrech a budování infrastruktur, které využívají přírodu po všech stránkách. Láska ke své zemi je základem pro práci, kterou Fernando vykonává každý den.

Klíčová slova: Londýn, fotografie, Salento, hudba, kultura, poezie, životní prostředí, mládež

Lucia

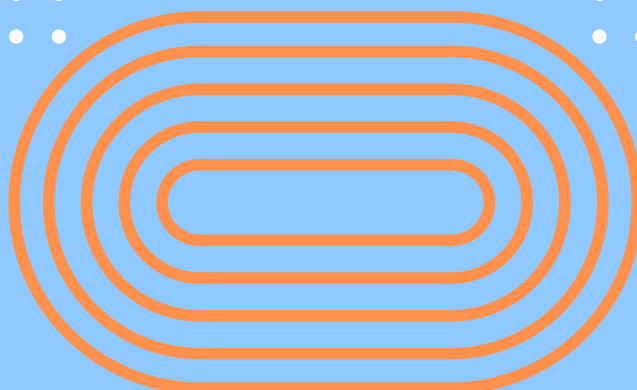
Věk: 65 let

“ucia začala svou studijní cestu v Liceo Classico. Po získání diplomu studovala jazyky na univerzitě. Své štěstí našla v jazycích, které si vybrala: angličtině a němčině. Tehdy se němčinu učilo jen pár lidí, takže byla jako jedna z mála hned po promoci povolána jako suplující učitelka. Tak vstoupila do školství. Měla štěstí, protože na rozdíl od její kolegyně učitelky ji neposlali za prací přes celou Itálii. Začala pracovat jako náhradnice v Tarantu a poté v Brindisi, postupně se přibližovala svému rodnému městu: Lecce. Pak se začala ucházet o místo učitelky na dobu neurčitou, složila testy a byla přijata na střední školu. Brzy si však uvědomila, že střední škola pro ni není vhodná: tato generace dětí jí přišla docela komplikovaná.

Když jí bylo 30 let, vdala se a z tohoto manželství, které trvalo 15 let, se narodila dcera. Nyní je jí 27 let, vystudovala tělesnou výchovu a nyní vstupuje do světa práce. Stejně jako dcera, Lucia miluje pohyb. Od mládí byla vždy sportovní nadšenec; dnes chodí do posilovny a hodně chodí. Vlastně chodí všude možně. Ještě před 2 lety bydlela na venkově, takže téměř na všechno musela používat auto. Od té doby, co se přestěhovala do Lecce, má pocit, jako by se znovu narodila: sotva používá své auto a může se pohybovat volněji.

Klíčová slova: životní příběh, učitelka, vzdělávání, udržitelnost

Giuseppe P.

Věk: 60 let

Giuseppe má 60 let a vlastní restauraci v Montescaglioso, pár kilometrů od Matery (Basilicata, Itálie). Přesto jeho příběh začal jeho další velkou vášní: fotografováním. Po 8 letech práce ve fotografickém studiu ve svém městě Giuseppe cítil potřebu být umělcem. Začal studovat, zejména černobílou fotografii, a vybavil si svou první temnou místnost. Zároveň pracoval jako freelancer v ateliéru v Tarantu a celou svou činnost soustředil do dvou dnů v týdnu, aby měl volný čas věnovat se svému umění. Snil o tom, že pojedje do Indie připravit reportáž „Colours Day of Benares“ na řece Ganga. Byl to sen, který zůstal odložený. Pak se rozhodl založit fotografickou laboratoř se dvěma přáteli v Montescaglioso. Po úspěchu prvních let způsobil přechod na digitální trh revoluci. Lidé začali pořizovat spoustu fotografií, ale už je nevytvářeli. Přesto je Giuseppe stále přesvědčen o nesmrtelnosti tradiční fotografie, myslí, že je čas ji znovu objevit.

Během let poté, co zavřel svůj ateliér, při práci jako obchodník ve světě fotografie, začal Giuseppe objevovat další ze svých snů. Ve skutečnosti vždy připravoval obědy a večeře pro rodinu a přátele a sdílel svou druhou tvůrčí vášeň: vaření. V roce 2012 tedy spolu se svým přítelem otevřel „Locanda dell’Abate“, pár metrů od opatství archanděla svatého Michaela. Nadčasový prostor ponořený do historického centra Montescaglioso, kde Giuseppe mohl rozvinout svou kreativitu v kuchyni a znovu nabídnout autentické chutě a tradice prostřednictvím umění, které nazývá „jídlo“.

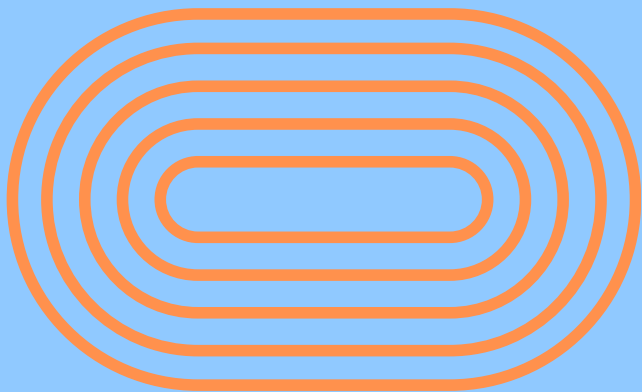
Giuseppeovo experimentování začínalo jednoduše. Když vaří, skládá, tvoří, vždy se snaží vyvolat vzpomínku na své rodiče a recepty z dětství. Být restaurátérem pro Giuseppeho znamená postarat se o všechno: kuchyni, víno, mytí nádobí, přivítání. Rád prezentuje své výtvořky u stolu, povídá si s hosty, navazuje kontakty a nechává je, aby se cítili jako doma. Snaží se pro ně vytvořit zážitek, který jim jen nenaplní břicho, ale bude je držet ve fyzické i emocionální pohodě. Jeho největším zadostiučiněním je vidět hosty, kteří odcházejí z restaurace šťastní.

Aby byl zážitek jedinečnější a osobnější, Giuseppe se rozhodl, že nebude mít menu, ale nabídne jídla a vína přímo na místě. To představuje největší výzvu, se kterou se Giuseppe denně potýká, protože neznalost jídelního lístku často vyvolává nedůvěru zákazníků, kterou mu obecně podaří rozpustit u hostů hned po prvním jídle. Stejně jako ve filmu *Babette's Feast*, Giuseppe doufá, že i jeho kulinářské umění by mohlo být tak dojemné, že se hosté na konci oběda nebo večeře chytí za ruce a šťastně se otočí. Tím vyjádří nevyslovitelné.

A jeho rady pro mladé v restauracích? “Začněte skutečným vařením, tím základním, pokrmy s několika prvky. Nenásledujte nevědomě modely nabízené masmédií, ale zavazujte se, že budete nejprve kuchařem.”

Klíčová slova: fotografování, jídlo je život, energie, zkušenosti

Nadia

Věk: 66 let

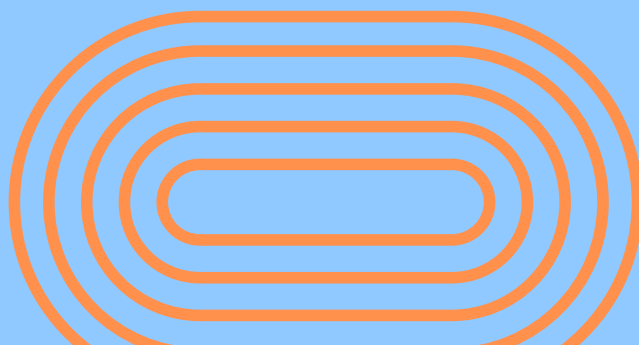
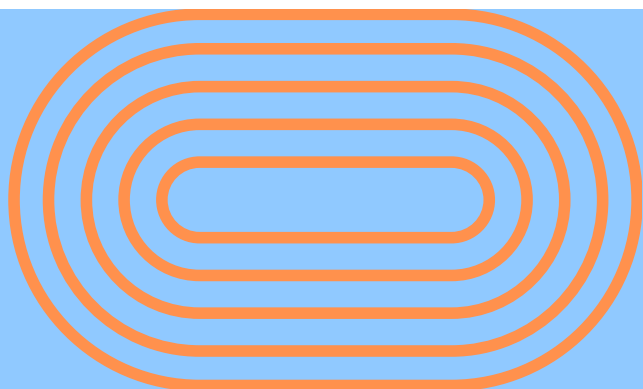

Nadia vypráví, že jednou z jejích největších vášní bylo vždy čtení. Když byla velmi malá, její otec, který také hodně četl, ji přivedl ke knihám a od té doby nepřestala. Vlastně ráda čte cokoli, protože čtení pro ni vždy znamená obohacování a růst. Čtení jí také usnadnilo život ve škole: jako dítě ovládala jazyk a uměla italskou gramatiku a syntax.

Když byla mladá, strávila několik týdnů v Londýně, aby získala nové zkušenosti a naučila se anglicky. Rodiče ji v té myšlence podporovali, ale předchozí generace – zejména její babička – se nedokázala smířit s tím, že slečna vycestovala do zahraničí sama. Bylo těžké ji přesvědčit, že všechno bude v pořádku a že na tom, co dělá, není nic špatného. Navštěvovala univerzitu v Lecce a brzy poté se zúčastnila výběrového řízení, aby se stala učitelkou. Toto výběrové řízení bylo zrušeno kvůli nějakému vnitřnímu podvodu; tak se přestěhovala do Brescie, kde začala pracovat. Tam se stala učitelkou a milovala tuto profesi.

Po několika letech se vrátila do Lecce, kde začala pracovat na odborných školách: prostředí, které tam bylo, bylo ale hrozné. Byla tak traumatizovaná, že si řekla, že si najde jinou práci. Přesto si “vyhrnula rukávy” a rozhodla se z té situace vytěžit to nejlepší. Začala tedy navštěvovat několik školení, kde se naučila, jak zvládat třídy teenagerů v těžkých situacích. Hodně se naučila a díky tomu pokračovala v práci učitelky. Mezitím se vdala a narodily se jí dvě dcery, které žijí a pracují v zahraničí. I když jim jejich úspěch moc přeje, byla by ráda, kdyby byly blíž. Dnes je v důchodu a pokračuje ve svém koníčku: čtení.

Klíčová slova: cestování, knihy, čtení, učitelka

Chiara

Věk: 58 let

Narodila se poblíž Ferrary, ale přestěhovala se do Ceseny, kde navštěvovala Liceo Classico. Poté se přestěhovala zpět do Ferrary, kde studovala práva. Po absolutoriu začala pracovat v advokátní kanceláři a mezitím se učila na advokátní zkoušku. Nakonec se jí to povedlo. Ve stejném období potkala svého manžela a s ním se přestěhovala do Lecce.

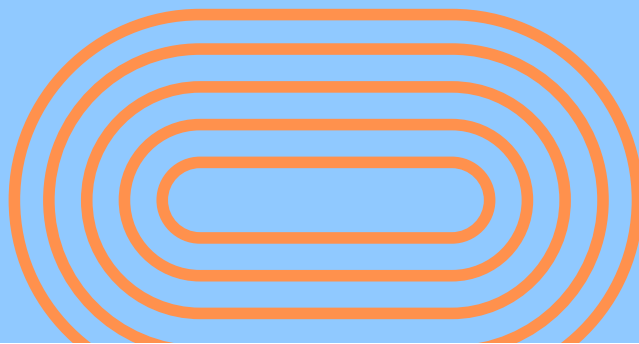
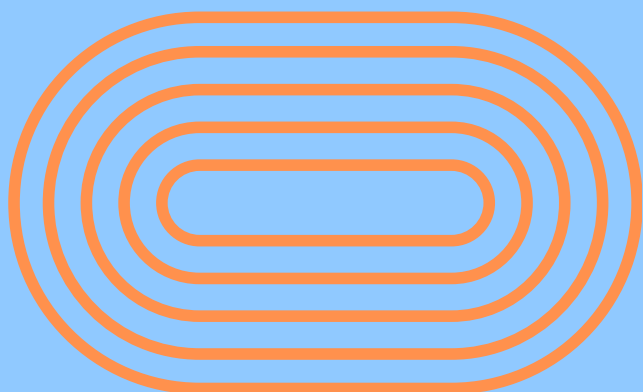
Ze začátku to bylo těžké, protože byla mladá a čekala svou první dceru, takže musela opustit práci. Ale pak zapadla do komunity i na místo a naučila se rozumět lidem. Dnes žije v Lecce 25 let a je šťastná. Má dvě děti, obě 25 let, které žijí a studují v Římě. Oba studují práva a jednou by chtěli být právníky.

V Lecce je spokojená a nemůže si stěžovat, jediné, co ji vadí, je, že místní dopravní systém není příliš dobře řízen.

Už po několik let spravuje několik nemovitostí - domů na pláži, které pronajímají turistům. To je další důvod, proč se rozhodla učit anglicky. Jednou z jejích největších jejích vášní je čtení: čte spoustu knih a dělá to od dětství. Mohla číst v podstatě cokoli, nikdo ji neomezoval. To samé má i u filmů: má ráda artovou kinematografii a zajímají ji angažované filmy.

Její hlavním koníčkem je však sport: tenis hraje už 15 let. Trénuje dvakrát až třikrát týdně, není to jen sport, ale stalo se to součástí jejího života: občas chodí i na hřiště a sleduje tenisové turnaje.

Klíčová slova: cestování, čtení, učitelka, tenis

Ida C.

Věk: 86 let

Ida se narodila ve velmi chudé rodině. Na začátku jich bylo 7 bratrů a sester, ale pak někteří bratři zemřeli, takže zbyli jen 4. Rodiče byli chudí, ale měli je moc rádi. Otec byl opravář bot a matka byla v domácnosti. Když byli velmi mladí, neměli velký dům s různými místnostmi jako je tomu dnes, ale jen malý domek a jednu ložnici. V té místnosti všichni spali: tak to tehdy fungovalo. Celé rodiny spaly v jedné posteli a novorozenci a miminka spali v zásuvkách. Neměli toho ani moc k jídlu, ale sousedé byli pekaři. Čas od času jim jejich dcera hodila kousek chleba zpoza zídky, která rozdělovala jejich domy. Dodnes jí je za to vděčná.

Na rozdíl od svých bratrů nechodila do školy: podle časopisů se naučila číst, když byla dospělá a už měla děti. Už od malička ji vždycky zajímalo šití, a tak šla do krejčovské školy, kde se naučila krejčovské umění. Byl v tom tak dobrá, že se to stalo její prací. Když chodila do této školy, potkala i svého manžela Nicolu, za kterého se brzy provdala. S ním pak měla 4 děti a nyní má 8 synovců a neteří.

Díky její šicí práci a práci manžela v Crotone Municipality, kde byl rybářem, se jim povedlo vychovat své děti a poslali je do školy a na univerzitu, navzdory všem obětem, které museli podstoupit. Dnes je jí 86 let, je 5 let vdova, žije ve stejném městě, ve kterém se narodila a vyrostla, a kdykoli dostane příležitost, stále šije.

Klíčová slova: šití, empatie, udržitelnost, velká rodina

Co-funded by
the European Union

Solving the
intergenerational puzzle
INTER-PUZZLE

EduVita

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenesou odpovědnost.